Proletari din toate țările, uniți-vă!

Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Nana !...
(Tînăra actriță Liubov Korneva. Citiți în pag. 5-a „Gervaise la Vahtangov")

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A. R. L. U. S.

Din sumar:

Ultima dragoste a lui Petru cel Mare

Cum am devenit hipnotizator

Patria lui Pele și Garrincha

Vom bea vin ...praf ?

Martirii

Schiță umoristică de Ark. Buhov

ANUL XXI

42

(1 074)

15 octombrie 1965

12 pagini, 1 leu

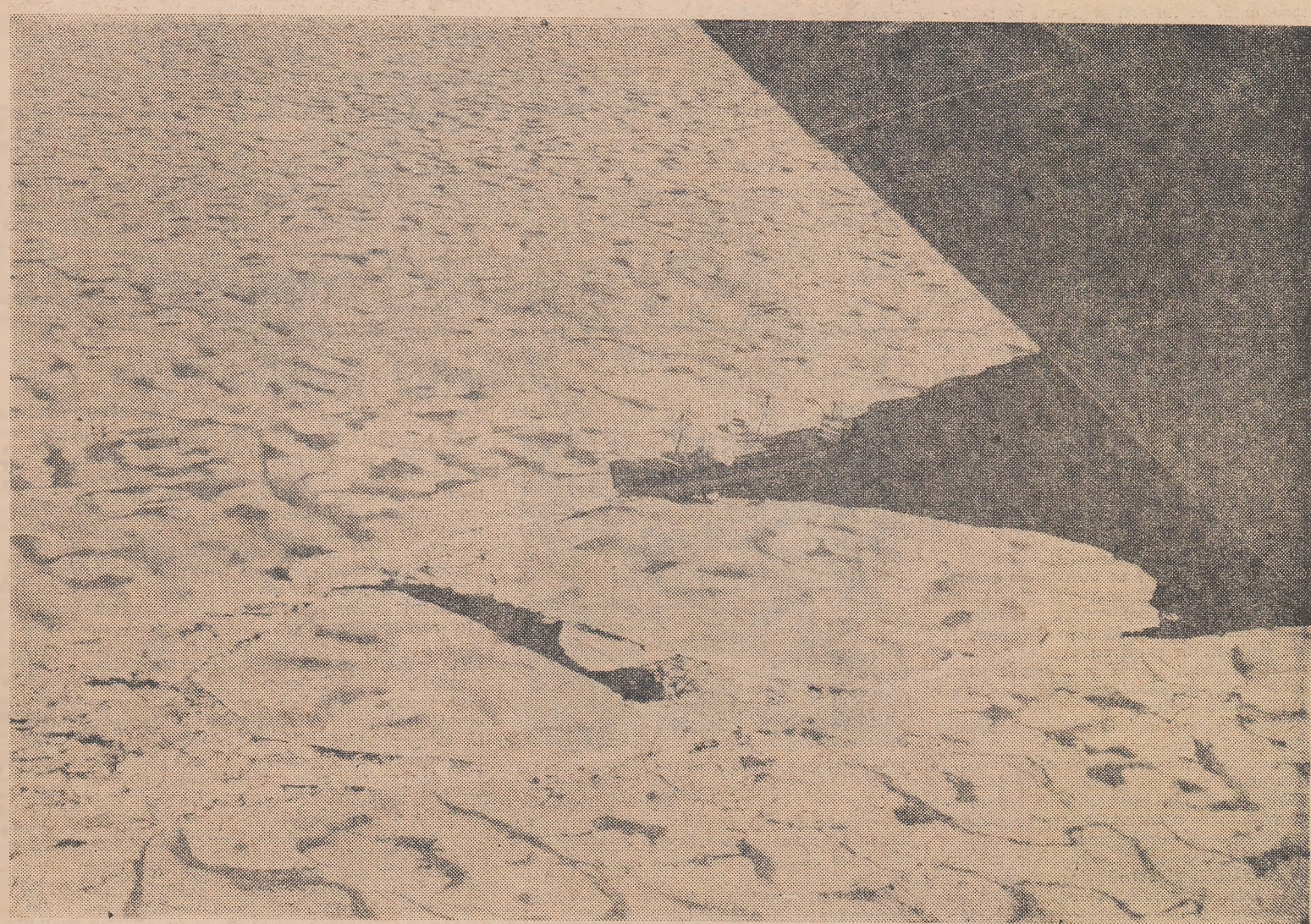

Navigația în Arctica
(Citiți în pag. 3-a „Docurile de gheață")

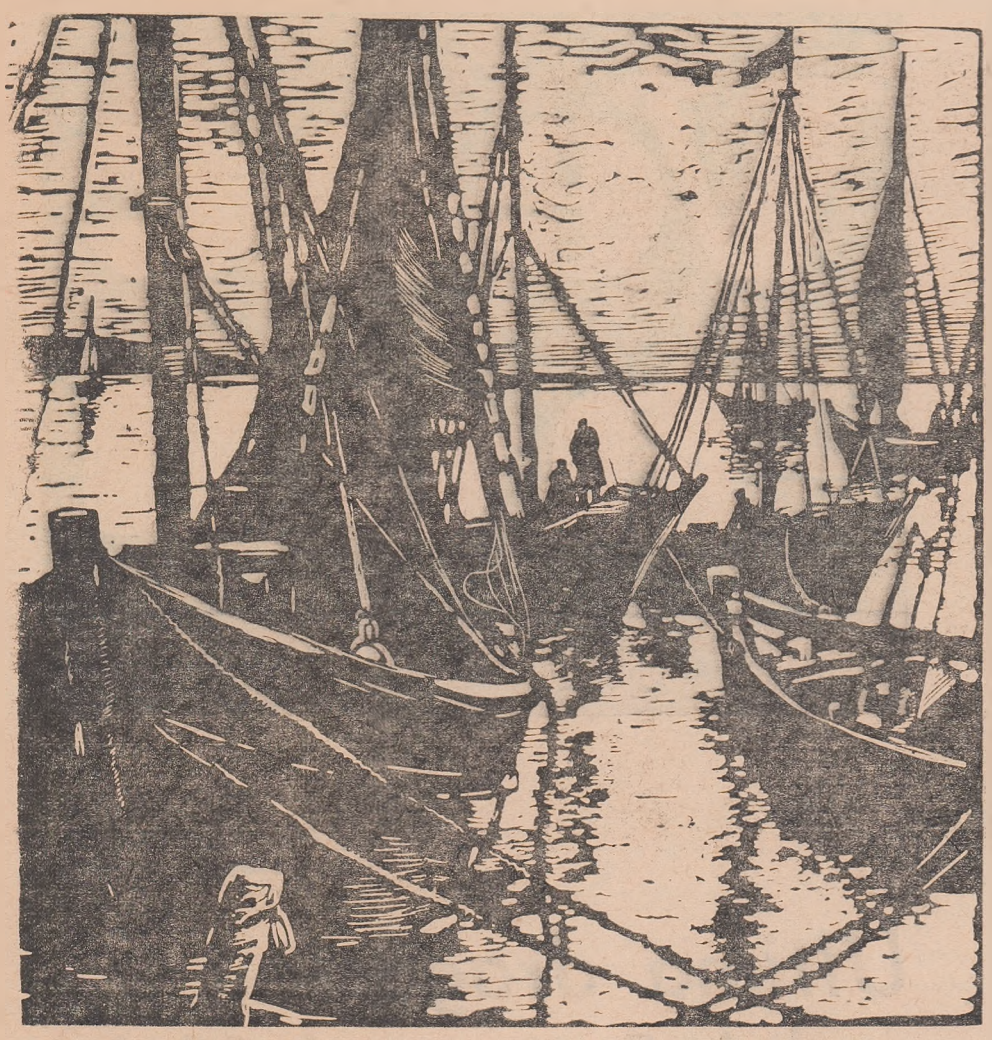

M. Rogojnev : *După pescuit* (linogravură)

PROZĂ

Valentin Berestov :

Celebritate

În orașul nostru erau curse de cai. Părinții mă luau adesea cu ei la hipodrom. Cel mai mult îmi plăcea un cal negru cu copitele albe. Mă bucuram cînd îl vedeam pe pistă și-i uram succes. Favoritul meu cîștiga aproape întotdeauna. Era un cal celebru. Îl știa tot orașul.

Într-o zi mă plimbam și, fără să bag de seamă, am ajuns la marginea orașului. Pe izlazul de acolo se afla și calul negru cu copitele albe. Singur, nepriponit. În jur nu era nimeni și lucrul m-a surprins foarte mult.

Calul negru rumega iarba, iar deasupra-i zburau tăuni. Cînd i se urcau în spinare, calul se înfiora și tăunii se rostogoleau de pe cutele pielii lui încrețite. Mi-am scos cămașa și-am început s-o flutur deasupra calului, pentru a alunga tăunii. Calul mi-a aruncat o lungă privire liliachie. Am prins curaj și m-am apropiat de el. Am început să-l mîngîi și am simțit sub palmă părul scurt, aspru și fierbinte. Inima a început să-mi bată cu putere.

Peste cîteva zile m-am dus din nou la curse, cu părinții. Deodată a apărut favoritul meu și pe la jumătatea alergării, cînd a luat-o înaintea celorlalți, n-am mai putut să-mi stăpînesc entuziasmul și am început să strig, din străfundul plămînilor:

— Îl cunosc ! Îl cunosc ! Îl cunosc foarte bine !

De atunci mi-a fost dat să întîlnesc multe celebrități, dar niciodată n-am fost mai încîntat ca de cunoștința mea cu calul negru cu copite albe.

Povestea matematicianului

Elevii unei școli sătești reușiseră să cîștige tot atîtea premii la olimpiada matematicienilor cîte cîștigaseră și elevii din capitala regiunii, vechi centru universitar. De aceea, mi-am făcut o delegație și m-am deplasat în satul cu pricina.

Sufletul acestui succes neobișnuit era un profesor de la școala respectivă. L-am întrebat, printre altele :

— Unde se vor înscrie elevii dumneavoastră după terminarea școlii ?

— Unde vor, mi-a răspuns el.

Trebuie să crezi în posibilitățile tale și ale elevilor tăi, în cunoștințele lor pentru a răspunde cu atîta liniște la o asemenea întrebare. Unde vor !

În ședința Consiliului pedagogic mi-am exprimat fără ocol admirația față de profesor și față de școală. Efectul a fost cu totul neașteptat. După mine a luat cuvîntul șeful secției raionale.

— Tovarășul de la universitate, a spus el, ne-a criticat pe bună dreptate și trebuie să tragem toate concluziile necesare din observațiile lui.

Aveți cuvîntul meu de onoare că n-am făcut nimănui nici un reproș, că n-am rostit nici un cuvînt critic. Cuvîntarea mea a fost plină de entuziasm și de gratitudine. Dar unii aud nu ce li se spune, ci ceea ce sînt obișnuiți să asculte. A trebuit să iau din nou cuvîntul și să repet cele spuse mai înainte.

Directorul școlii m-a condus la autobuz. Era indispus, nemulțumit chiar și mi-a spus :

— Cuvîntarea dumneavoastră a fost stranie. Să vii de la centru și să nu faci nici un fel de observații !? Foarte straniu...

MICĂ ISTORIE LITERARĂ

La telefon ...Alexandr Pușkin

„Alexandr Pușkin m-a sunat la telefon și mi-a promis că vine să mă ia în pauza de la prînz". Așa își începe Max Polianovski un reportaj publicat în „Ogoniok". Și, într-adevăr, nu e vorba de nici o eroare. Telefonase într-adevăr Alexandr Pușkin.

Alexandr Nikolaevici Pușkin într-o fotografie recentă

Trebuie să facem, însă, o mică precizare : la celălalt capăt al firului nu se aflase autorul lui „Evgheni Oneghin", ci strănepotul lui.

Pentru că familia Pușkinilor nu s-a stins. Descendenții ei trăiesc, de la sfîrșitul primului război mondial, în Belgia, după ce mai înainte peregrinaseră prin diferite alte țări.

Pînă în 1964 a trăit la Bruxelles și nepotul poetului, Nikolai Alexandrovici Pușkin. Acesta din urmă era fiul generalului Alexandr Alexandrovici care, la rîndul lui, era cel mai în vîrstă dintre fiii poetului. Nikolai Alexandrovici a fost multă vreme funcționar de bancă dar în timpul liber s-a ocupat cu studii de istorie, dintre care cităm : „Bătălia de la Kulikovo" și altele, publicate în reviste de specialitate. După cum a fost și un foarte înzestrat pictor amator.

Fiul său, Alexandr Pușkin, care a fost gazda mai mult decît amabilă a reporterului revistei „Ogoniok", este editorul unui ziar sportiv. El a arătat ziaristului sovietic relicvele de familie păstrate în casa strănepotului lui Pușkin. Cea mai de preț dintre ele este o parte din trunchiul unui pin la umbra căruia a crescut Pușkin, în curtea casei natale din Mihailovskoe. Relicva aceasta, cu inscripția „O parte din ultimul pin, doborît de furtună la 5 iulie 1895. Satul Mihailovskoe" provine de la fiul mai mare al lui Pușkin, care a transmis-o familiei, ca o ștafetă a generațiilor. În sfîrșit, trebuie să mai amintim că marele poet are și un străstrănepot, pe nume tot Alexandr, care a terminat de curînd facultatea de electronică. Ceea ce înseamnă că neamul Pușkinilor va dăinui încă multă vreme.

EDITORIALE

Saint-Exupéry în U.R.S.S.

Într-un vast studiu publicat în revista „Novii Mir", L. Zorina se ocupă, printre altele, de locul pe care și l-a cucerit opera lui Saint-Exupéry printre iubitorii de literatură din Uniunea Sovietică.

Primele traduceri în limba rusă au apărut în toamna anului 1957. Atunci au văzut lumina tiparului „Zborul de noapte" și „Pămîntul oamenilor". Ele au găsit deîndată audiență la un public foarte larg de cititori.

Dar popularitatea lui Saint-Exupéry a trecut cu succes dincolo de farmecul ce-l degajau aventurile sale de as al pilotajului. Cititorii și-au dat curînd seama de valoarea intrinsecă a cărților lui, de sensurile lor profund umaniste. Așa se explică faptul că noile ediții ale operelor lui, apărute în 1964 în tiraje de peste o sută de mii de exemplare, s-au epuizat peste noapte.

O cale oarecum asemănătoare au străbătut-o și încercările critice de a defini valoarea operei lui Saint-Exupéry. De la primele încercări, cu caracter declarativ și care se aplecau mai ales asupra datelor biografice, s-a trecut la studii ample, ce aveau în vedere, deopotrivă, particularitățile stilistice și valorile etice cultivate cu persistență de scriitorul francez. „De la ditirambi, cum se exprimă L. Zorina, s-a trecut la studiu". Este drumul de la prezentarea figurii exotice a pilotului la studierea aprofundată a operei lui.

Calitatea traducerilor a urmat și ea aceeași cale ascendentă. Prima traducere a „Pămîntului oamenilor" a fost urmată de altele mult superioare.

De unde concluzia, întemeiată, că opera lui Saint-Exupéry și-a cucerit un loc trainic printre preferințele iubitorilor de literatură din U.R.S.S.

VITRINA

Epos romantic

Romanul istoric „Dizgrațiatul" *) nu este opera cea mai reprezentativă a lui Iuri Tîneanov, dar cu apariția lui cititorii din țara noastră se pot apropia de creația unui scriitor sovietic care s-a afirmat puternic în primul deceniu post-revoluționar. Tîneanov a fost un distins critic și istoric literar și opera lui beletristică este puternic influențată de acest fapt ; „Dizgrațiatul" este, printre altele, un exemplu convingător. Poate că niciodată un scriitor nu și-a propus să țină seama cu atîta exactitate de datele istorice într-o operă beletristică, cum a făcut-o Tîneanov, și fișa biografică a eroului său principal, Wilhelm Kühelbeker, se află copiată integral, fără nici un fel de omisiuni, în marea Enciclopedie sovietică. Dificultățile pe care și le-a auto-inventat autorul au fost, deci, enorme, dar trebuie să spunem că el le-a învins într-o manieră uimitoare, cu eleganța și strălucirea unui talent autentic.

„Dizgrațiatul" este romanul mișcării decembriste, care a zguduit edificiul țarist la jumătatea celui de-al treilea deceniu al secolului trecut și al perioadei premergătoare, care a pregătit insurecția. Personajele, și ele sînt zeci, dacă nu sute,

poartă, absolut toate, nume cunoscute : Pușkin, Rileev, Griboedov, Derjavin, Delvig, Pușcin, țarul Alexandr și frații lui : Konstantin și Mihail, Arakceev, Bulgarin și Miloradovici etc. etc. Nenumărate episoade au fost înregistrate ca atare de manualele de istorie și în tomurile de exegeză literară.

Cu toate acestea, romanul lui Tîneanov nu este deloc o simplă ilustrare a evenimentelor istorice, mai ales datorită capacității de portretizare a scriitorului. Pușkin nu este o apariție de prim plan în roman, dar trăsăturile lui ne sînt dăruite în cîteva linii ferme, schițate cu multă pătrundere. Apariția dizgrațioasă a bătrînului Derjavin este completată cu cîteva amănunte semnificative, ce stabilesc valoarea exactă a personalității lui. Mai șterse ne apar figurile conducătorilor insurecției, un Rileev, un Bestujev, dar autorul nu și-a concentrat atenția asupra lor.

Singura inadvertență față de adevărul istoric este situarea lui Wilhelm Kühelbeker în centrul romanului. O inadvertență, dar nu un fals. Tîneanov nu face din Kühelbeker personajul principal al mișcării decembriste, ci personajul principal al romanului său, cu o motivare artistică absolut justificată. Autorul și-a intuit personajul pînă în cele mai intime fibre ale ființei lui, cu toate contradicțiile caracteristice și de aceea ne vom opri mai mult asupra lui.

Personajul are toate trăsăturile demoniace ale unui erou romantic. E dominat de o năprasnică fervoare protestatară, cu totul în afara realității brutale ; cuvintele demnitate, libertate, dreptate îi sună în urechi ca dangăte asurzitoare de clopote uriașe ; eroii lui sînt eroii luptei pentru libertate de pretutindeni ; țelul vieții lui este acțiunea mistuitoare, oricare ar fi ea și în orice condiții. Dar autorul nu este deloc un scriitor de factură romantică și, cu toată stima și afecțiunea ce o are pentru personajul lui, el ne conduce cu perseverență spre destăinuirea tuturor laturilor lui Kühelbeker. Vanitatea lui este subliniată adesea ; pendulările între sublim și ridicul înfățișate fără înconjur. „E un Don Quijote exaltat, dar în fond un băiat bun" afirmă despre Wilhelm directorul liceului de la Tarskoe Selo. E adevărat că acest Engelhardt este tipul de pedagog tipicar care nu înțelege prea multe, dar în caracterizarea lui este o bună doză de adevăr. Poreclele care-l urmăresc pe Kühelbeker toată viața, venind nu numai de la dușmani, ci și de la prieteni, sînt greu de suportat, dar reacțiile lui sînt adesea ridicule. Sensibilitatea lui reacționează și la o glumă inofensivă, iar riposta, duelul (și a susținut zeci de dueluri), este de un tragi-comic perfect. Și poate că această auto-caracterizare, pe care și-o înscrie în albumul Sofiei Dmitrievna, prima lui iubire, îi completează cel mai bine portretul : „Acest om era întotdeauna nemulțumit de situația prezentă, făcea mereu sacrificii pentru viitor și nu prevedea decît neplăceri ; mulți îl socoteau drept un om neobișnuit, dar se înșelau ; alții... Te rog să crezi că era și mai bun și mai rău decît îl credeau oamenii care-l judecau numai după aparențe".

Acesta e personajul, dar destinul lui e cu adevărat tragic. Niciodată mulțumit, veșnic hăituit de propriile sale himere sau de nimicnicia celor din jur, aruncat apoi, după înfrîngerea decembriștilor, în temnițele țariste și, în sfîrșit, deportat în Siberia pentru tot restul vieții, aceasta nu i-a zîmbit decît foarte rar: prietenia cu Pușkin și Griboedov, dragostea Duniei, care-l părăsește, de altfel, tocmai atunci cînd avea mai multă nevoie de ea. A sfîrșit așa cum nu și-a închipuit niciodată : în preajma unei soții vulgare, ducînd o existență larvară, încheind astfel perfect ciclul existenței sale contradictorii.

Arta lui Tîneanov face din „Dizgrațiatul" o lectură pasionantă, dar noi nu vom putea spune că-i cunoaștem cu adevărat creația pînă cînd editurile nu ne vor pune la îndemînă, în traducere, opera lui principală, „Sublocotenentul Kije".

P.G.

*) *Iuri Tîneanov : „Dizgrațiatul", Editura pentru literatură universală, 1965.*

EXPOZIȚII

Paradă a tehnicii agricole

Capitala Uniunii Sovietice, gazdă primitoare a tot felul de manifestări internaționale, se pregătește acum pentru o expoziție de mașini și utilaje agricole moderne care se va deschide la începutul anului viitor. Camera de comerț unională a invitat la această expoziție 1 500 de firme din diferite țări.

Pînă acum au răspuns la invitație Polonia, Ungaria, R.D.G. și alte țări socialiste. Un număr de firme engleze își propun să expună tractoare, combine, pluguri, semănători, mașini pentru clădit stoguri, precum și utilaje pentru mecanizarea fermelor de păsări și a grajdurilor de vite. Republica Federală Germană a comunicat și ea că va participa la expoziție. De altfel, expoziția a trezit interes nu numai în rîndul firmelor producătoare de mașini și utilaj agricol, ci și în numeroase țări din Asia și Africa.

Cît privește Uniunea Sovietică, organizatoarea expoziției, se știe că ea se situează în domeniul construcției de mașini agricole pe locul al doilea în lume. Iar în producția de tractoare și combine de recoltat cereale întrece chiar S.U.A. Aceasta face ca U.R.S.S. să se numere și printre cei mai mari exportatori de mașini agricole în multe țări din Europa, Asia, Africa, America Latină. Întreprinderea de comerț exterior „Traktorexport" întreține legături comerciale cu firme din 48 de țări: Bulgaria, India, Ungaria, Franța, Olanda, Grecia, Belgia, Birmania, R.A.U. etc.

În ultima vreme, „Traktorexport" a încheiat contracte pentru livrarea de tractoare, în valoare de un milion de ruble, cu firma grecească „Speka", și în valoare de 500 000 de ruble, cu firma olandeză „Broostrak". Întreprinderea va livra, de asemenea, mașini și utilaje în valoare de 8,5 milioane de ruble pentru Pakistan, iar de circa 9 milioane de ruble pentru India.

La culesul viei în Crimeea

URBANISTICĂ

Modernizarea podurilor din Leningrad

Leningradul e numit, pe bună dreptate, un muzeu de poduri. Peste cele 65 de rîuri, brațe și canale ale orașului se arcuiesc, într-adevăr, 364 de poduri, ceva mai puține decît la Veneția și mult mai multe decît în Amsterdamul tăiat în lung și-n lat de canale. Lucru explicabil, de altfel, dacă ne gîndim că orașul e așezat pe malurile Nevei și pe aproape o sută de insule din delta ei.

În lunga lor existență podurile — dintre care unele, cele mai mici, e drept, datează chiar de la începutul secolului al XVIII-lea — au văzut trecînd deasupră-le multe personaje intrate în istorie și au fost martore la nenumărate evenimente ce au făcut epocă. Ele au fost călcate de Lomonosov și Pușkin, de Belinski și Herzen sau de detașamentele revoluționare plecate să ia cu asalt Palatul de Iarnă ori de tancurile trimise să apere orașul lui Lenin, în timpul celui de-al doilea război mondial.

Cel dintîi pod din orașul de pe Neva a fost construit în 1703, după ce Petru cel Mare pusese în același an, la 16 mai, pe insula Zaiacii, temelia fortăreței cunoscute astăzi sub numele de Petropavlovsk. Podul trebuia să facă legătura între fortăreață și insula vecină, Beriozovo și era construit din lemn peste brațul Kronverk. Pe el au mers pe ultimul lor drum decembriștii. E adevărat că, mai tîrziu, șubredul poduleț de lemn a fost reconstruit de cîteva ori și, deci, nu mai seamănă cu cel de pe vremea lui Petru. Totuși el poate fi socotit decanul de vîrstă al podurilor din frumosul oraș de pe Neva și este trecut și astăzi, în timpul verii, de miile de leningrădeni care se duc la plajă.

Dar și multe alte poduri, care chiar dacă au numai 86 de ani, cum e, bună-oară, Liteinîi sau chiar mai puțin, numai 63 de ani, ca acela vecin cu el, au totuși, la rîndul lor, nevoie de substanțiale transformări, trebuie reconstruite, mult lărgite. Căci poduri ce erau odinioară socotite bune, rezistente pentru trăsuri și căruțe, sînt acum șubrede și neîncăpătoare pentru autobuze și troleibuze. Așa încît, în scurt timp, multe poduri veterane din Leningrad vor fi îmbrăcate în întregime, sau numai parțial, în schele spre a-și schimba înfățișarea în conformitate cu imperativele circulației moderne.

Peste splendidele poduri din Leningrad, adevărate opere de artă, aducînd cu niște superbe dantele ieșite din mîini iscusite, au trecut ani, secole, epoci... Ele continuă, însă, să se oglindească în apele ce brăzdează orașul, să se arcuiască peste brațe și canale, și, în curînd, multe din ele vor începe chiar o nouă viață.

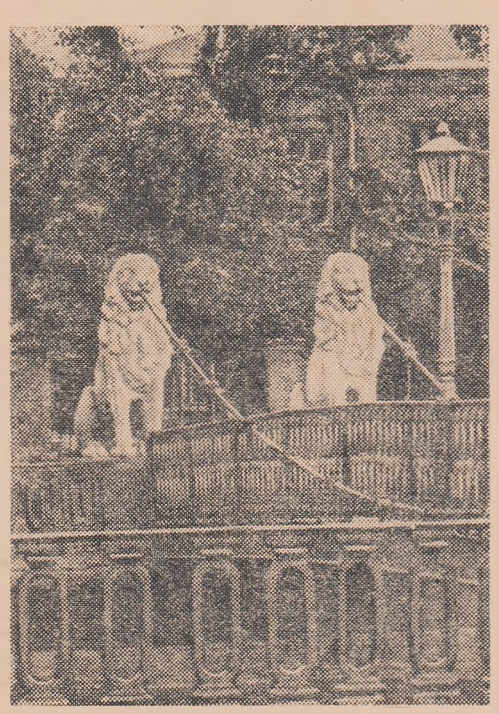

Podul Leilor de pe canalul Griboedov

ESTETICA INDUSTRIALĂ

Pentru amenajarea locurilor de muncă

Absolvenții Școlii superioare de arte aplicate „Stroganov" din Moscova pot fi întîlniți astăzi în multe locuri: în birourile de studii ale uzinelor textile, în întreprinderile producătoare de bijuterii sau de mobilă, executînd amenajări de interioare, parcuri și piețe etc. etc. Printre ei se află iscusiți gravori și sculptori în metal, lemn și materii plastice, decoratori specializați în prezentarea aparatelor și mașinilor-unelte.

Anul acesta Școala Stroganov, care împlinește 140 de ani de activitate, a primit în atelierele ei o nouă promoție de 280 de studenți. Ca și predecesorii lor, aceștia vor face studii complexe sub îndrumarea unor eminenți artiști, dintre care mulți și-au făcut odinioară studiile pe băncile aceleiași școli. Atelierele au un aspect atrăgător: pretutindeni pot fi văzute desene și schițe de picturi murale, sculpturi monumentale și prototipuri de bijuterii, proiecte ale unor ateliere de uzine ce urmează a fi construite, diverse articole din lemn, os, metal sau sticlă.

Pe lîngă Școala Stroganov funcționează, de asemenea, și o facultate în care sînt pregătiți ingineri și decoratori aflați de-acum în producție, în vederea perfecționării lor și a formării rapide de „decoratori-constructori" în domeniul esteticii industriale, de specialiști în amenajarea interioarelor de uzine. Lucrările de diplomă prezentate în fiecare an la examenele de absolvire mărturisesc înalta calificare a cursanților și sînt strîns legate de nevoile economiei naționale. Printre ele putem cita, de pildă, schița de amenajare a sălii mașinilor și a tabloului de comandă de la centrala Ust-Ilim, proiectul pentru decorarea sălii de spectacole a hotelului „Rossia", amenajarea unei tabere de vară la Soci și a unui hol pentru un hotel din Zvenigorod. Cum e și firesc, studenții mențin strînse legături cu multe uzine sau institute de arhitectură, deoarece decoratorii-constructori sînt astăzi mult solicitați în U.R.S.S. Școala superioară de arte aplicate „Stroganov" participă la numeroase expoziții de artă aplicată în industrie organizate pe scară republicană sau unională, precum și la expoziții internaționale. Lucrări ale studenților și absolvenților de la „Stroganov" au fost expuse în Franța și Cehoslovacia, în Anglia și Italia, unde s-au bucurat de aprecieri elogioase.

CONSTRUCȚII

Palatul de porțelan

Așa numesc moscoviții noua clădire a modernului complex comercial deschis recent pe bulevardul Lenin. Complexul, care cuprinde un magazin de încălțăminte, unul de stofe și țesături, un magazin alimentar intitulat „Sputnik", unul pentru desfacerea fructelor și legumelor, precum și un altul cu îmbietoarea firmă „De toate pentru toți" este situat în preajma vechii porți Kaluga și ocupă o suprafață de 12 000 m².

Dar de ce „Palatul de porțelan"? Pentru că interioarele, perfect vizibile din stradă prin cei 170 de metri de uriașe vitrine, sînt pline de obiecte de porțelan, faianță și ceramică. Priveliștea e o încîntare pentru ochi: săli încăpătoare strălucind de lumină și culori, răsunînd de clincheiul cristalurilor și porțelanurilor, cu rafturi pe care marfa așteaptă frumos rînduită, cu zeci de vînzători...

Cum era și de așteptat, chiar de la deschidere impunătorul complex cunoaște o mare afluență de cumpărători. Un apel prin radio și ascensoarele aduc din depozitele aflate la subsol mărfurile cerute de vînzători. O sală e rezervată celebrei uzine din Dulevo, alta uzinei din Dimitrov; alte trei uzine: din Konakovo, Kuziaevsk și Pervomaisk își expun produsele într-o sală separată. Ultimele săli sînt destinate obiectelor din sticlă și cristal și unei expoziții în care diferite întreprinderi prezintă obiectele pe care intenționează să le producă în serie. Reprezentanți ai întreprinderilor dau explicații și înregistrează părerile vizitatorilor.

În noul complex comercial pot fi comandate, de asemenea, la respectivele uzine producătoare piesele care s-au spart.

„Palatul de porțelan" nu este, însă, singura clădire care a venit să sporească zilele acestea podoabele Moscovei. În alt colț al capitalei, la Șeremetievo, a fost inaugurat un edificiu cu trei etaje, asemănător unei ciuperci uriașe, destinat completării ansamblului acestui aeroport internațional.

Construcția, realizată de un grup de arhitecți și ingineri de la Institutul de aviație civilă este nu numai foarte originală, ci și practică. Cel de al doilea etaj a fost conceput ca o mare sală rotundă cu pereți de sticlă. El e legat de clădirea centrală a aeroportului printr-o galerie de sticlă, în așa fel încît călătorii pot urca în avion direct, fără să mai înfrunte capriciile vremii.

„Ciuperca" poate primi simultan cinci avioane de talia uriașului „Anteu", manevrele și celelalte operațiuni de pregătire pentru decolare fiind dirijate de personalul aflat la primul etaj. În fine, cel de al treilea etaj, dotat și el cu pereți din sticlă, este destinat persoanelor venite să însoțească sau să primească călătorii. Un acoperiș rotund, cu cinci sute de lămpi fluorescente, susținut de cabluri metalice încununează această construcție unică în lume. Acoperișul cîntărește aproape 1 100 tone și are un diametru de 90 metri, aproape cît un teren de fotbal!

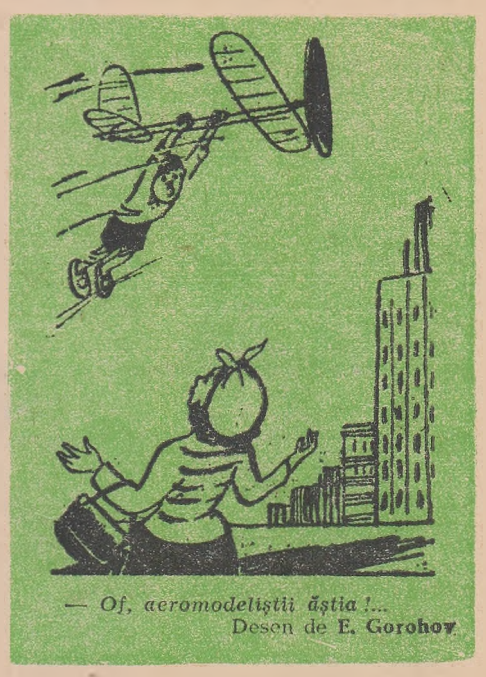

— Of, aeromodeliștii ăștia!...
Desen de E. Gorohov

TRANSPORTURI

Docurile de gheață

Privită de sus Tiksi, capitala Arcticii sovietice, pare orașul împietrit din basm. De fapt este numai înghețat.

În port, navele mari și mici, remorcherele, cargourile speciale pentru transportul cherestelei, vasele de pasageri și chiar spărgătoarele de gheață sînt acoperite cu o mantie întinsă de viscol. În această lume aparent moartă există totuși o echipă în permanentă activitate: muncitorii de la docurile de gheață. Oricît de curios ar suna cuvîntul, aceasta este realitatea. Docherii taie gheața cu fierăstrăul eliberînd corpul navelor din strînsoare. Uneori, sapă gropi de patru metri adîncime și chiar mai mult. Pericolele îi pîndesc la tot pasul. Cînd viscolul umple gropile cu zăpadă, munca este întîrziată și îngreunată, dar nimeni nu are de suferit. Dacă apa oceanului inundă gropile, hainele docherilor se „solidifică" pe dată, dar s-a găsit un remediu și pentru aceasta...

Pînă nu demult, cînd aveau nevoie de reparații, navele cu un deplasament mare trebuiau să parcurgă mii de kilometri pînă la docurile din Vladivostok sau Sovgavan; astfel, de fiecare dată, o parte din capacitatea de transport nu putea fi utilizată timp de două sau chiar trei sezoane, iar pe drumul de întoarcere navele riscau să fie din nou avariate de ghețurile plutitoare. Acum docherii din Tiksi au la dispoziție toate mijloacele pentru ca nici măcar un remorcher să nu mai stea degeaba în port de îndată ce se poate relua circulația maritimă.

Ultima dragoste a lui Petru cel Mare

O poveste adevărată din vremi de demult

reportaj

În zilele acelui sfîrşit de iunie al anului 1711, pe uliţele Iaşilor putea fi văzută silueta unui bărbat înalt, familiară mai de mult străzilor Parisului şi ale altor capitale europene.

Era, acest musafir al capitalei Moldovei, care, ca un veritabil „turist" se oprea ba în faţa Goliei, ba în faţa altor monumente, admirîndu-le şi lăudîndu-le frumuseţea, un bărbat de 39 de ani, „un om mare şi — aşa cum ni-l descrie Ion Neculce — mai înalt decît toţi oamenii, iar nu gros, rătund la faţă şi cam smad, oacheş, şi care arunca cîteodată din cap, fluturînd. Şi nu cu mărire şi fală..., ce umbla fiecum, prost la haine şi numai cu doao, trei slugi, de-i era de grija trebilor. Şi umbla pre gios, fără alaiu, ca un om prost (= simplu)". Vestindu-i-se sosirea, Dimitrie vodă Cantemir, aflat într-o tabără militară în afara oraşului, se grăbeşte să vină să-l întîmpine : căci oaspele nu era altul decît Petru cel Mare, ţarul tuturor ruşilor, care, ca şi în alte dăţi, trecuse peste prevederile protocolului şi sosise neanunţat. Întîlnirea celor doi monarhi este cît se poate de cordială : Petru îl ia în braţe pe Dimitrie şi-l sărută ca pe un aliat şi prieten alături de care, în puţine zile, avea să pornească o acţiune militară împotriva turcilor. Poftit la curte, împăratul participă la un îmbelşugat ospăţ, unde, după ce refuză locul din capul mesei şi-l aşează acolo pe Cantemir, închină pentru biruinţă împreună cu boierii ce li s-au alăturat, „diregîndu-le" însuşi, cu mîna lui, tuturor cîte un pahar.

Petru cel Mare şi Dimitrie Cantemir la Iaşi.
Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România.

În vreme ce bărbaţii petrec astfel în „casa cea mare, cu cinii (= faianţă)", femeile participă la un ospăţ identic, ce se desfăşoară, însă, după rînduiala vremii şi a locului, într-o altă încăpere, şi anume în „casa cea mică" a doamnei. Gazdă, aici, era doamna Casandra Cantemir, fiica lui Şerban vodă Cantacuzino al Ţării Româneşti : cu legitimă mîndrie ea îi prezintă împărătesei, unul cîte unul, pe cei şase copii — primii din cei nouă cîţi avea să-i dăruiască soţului ei — pe care aceasta îi sărută şi-i firitiseşte după cuviinţă. Iar doamnei Casandra, ne spune în cronica lui, Pseudo-Nicolae Costin, împărăteasa îi dăruieşte, în semn de dragoste şi amintire, un „left (= medalion) de aur, cu lanţuh şi cu pietre scumpe".

Un sărut

În ziua de 16 aprilie a anului 1683, preotul din Ringen, districtul Dorpal, din Livonia, înscrie în registrul său de botezuri pe fiica naturală a unei ţărance roabe de pe moşia lui. La vîrsta de trei ani, copila rămîne orfană şi e luată de suflet de însuşi preotul ce o botezase. Peste cîţiva ani, supraintendentul din Marienburg, remarcînd isteţia şi drăgălăşenia fetiţei, care începuse a se împlini, i-o cere preotului şi o ia cu dînsul acasă, unde Ekaterina, căci aşa o chema, urma să ajute la creşterea copiilor. Într-o duminică dimineaţă, un dragon din garnizoana suedeză se îndrăgosteşte fulgerător de ea la biserică, cere învoirea superiorilor săi şi pe cea a supraintendentului, şi iată-i pe cei doi logodiţi chiar în aceeaşi seară. În vremea aceasta, armata rusă se pregătea de asediul Marienburgului : tînărul dragon dispare fără urme într-o ciocnire de trupe, iar peste cîteva zile feldmareşalul Şeremetiev somează oraşul să se predea. Însoţit de familia lui, supraintendentul, care ştia slavoneşte, se înfăţişează feldmareşalului în tabăra sa şi, cîştigîndu-i bunăvoinţa, acesta îl trimite, împreună cu suita lui şi cu ceilalţi prizonieri, la Pleskov, unde sosesc o dată cu prinţul Menşikov, venit să inspecteze garnizoana şi prizonierii. Ekaterina îl zăreşte şi i se adresează : să se îndure luminăţia-sa şi să-i îndulcească cît de cît asprimea captivităţii, îngăduindu-i să nu stea închisă laolaltă cu atîta mulţime de norod. Prinţul Menşikov e profund impresionat de înfăţişarea prizonierei, precum şi de cuvintele mîndre şi totodată duioase ce le rosteşte : în afară de faptul că nu ştia — şi n-avea să ştie niciodată — să citească şi să scrie, Ekaterina primise o creştere aleasă atît în casa pastorului, cît şi în cea a supraintendentului. Pe loc, el o numeşte doamnă de companie a surorii lui, Ana Danilovna, iar pe supraintendent, aflînd că ştie slavona, îl trimite pînă la urmă la Moscova, unde ajunge directorul şcolii germane de curînd înfiinţată.

Or, prinţul Alexandru Danilovici Menşikov era mîna dreaptă a ţarului. Căci Petru cel Mare ar fi putut şi el rosti cuvintele lui Constantin vodă Cantemir cel Bătrîn: „domnul face neamurile, domnul le stinge". Intr-adevăr, în vasta lui acţiune de înnoire a Rusiei, el s-a înconjurat de sfetnicii pe care i-a considerat cei mai capabili să-l ajute, lăsînd pe un plan cu totul secundar întrebarea dacă sînt sau nu nobili. Menşikov însuşi se îndeletnicise în tinereţe cu vînzarea de plăcinte în bîlciuri. Că alegerea lui Petru a fost mai mult decît fericită o confirmă şi Voltaire, care, în „Domnia lui Carol al XII-lea", vorbind despre o anume genială mişcare strategică din bătălia de la Poltava, se exprimă astfel : „Dacă Menşikov a făcut această manevră din capul lui, Rusia îi datorează mîntuirea ; dacă a poruncit-o ţarul, atunci este un adversar demn de Carol al XII-lea".

Vizitîndu-l aşadar într-o bună zi pe ministrul lui, Petru e izbit de înfăţişarea şi de duhul ager al doamnei de companie a prinţesei Ana. Din clipa aceasta, fiica roabei din Livonia păşeşte fără nici o stavilă pe drumul gloriei. Ţarul o ia la palat, îi constituie o „casă" proprie, cu personalul şi veniturile ei, iar aceea care avea să fie cunoscută de acum înainte sub numele de împărăteasa Ekaterina I îi dăruieşte cinci copii.

În acele zile de iunie, Ekaterina împlinise douăzeci şi opt de ani ; sărutînd-o, acolo, în „casa cea mică", pe fiica cea mai mare a doamnei Casandra, pe domniţa Maria Cantemir, în vîrstă, pe atunci, de unsprezece ani neîmpliniţi, va fi avut împărăteasa un fior prevestitor al dramaticelor încleştări ce aveau să le pună, rivale, una în faţa alteia ?

Cresc copiii...

N-a trecut nici o lună. La chemarea lui Dimitrie vodă Cantemir, mii de moldoveni iau armele şi se alătură oştilor ruseşti în năzuinţa fierbinte de a scutura jugul otoman. În ziua de 7 iulie, armata moldovenească, comandată de însuşi domnul, repurtează, alături de oştile ruse, o frumoasă biruinţă la Bîrseni. La 8-12 iulie, grosul oştilor ruso-moldovene se ciocneşte cu turcii la Stănileşti, pe Prut. Armata rusă, pedestraşi şi călăreţi, număra 38 426 de oameni ; turcii erau, afară de tătari, 119 600. În ciuda zdrobitoarei lor superiorităţi numerice, turcii nu izbutesc să obţină totuşi o victorie decisivă. Petru ar fi dorit să continue lupta. Armatele ruso-moldovene erau, însă, istovite, iar lipsa aprovizionării ameninţa să ia proporţii catastrofale. Aşa stînd lucrurile, se ţine un consiliu de război la care ia parte, pe lîngă generalul Şeremetiev şi alţi ofiţeri superiori, încă o persoană care, şi de rîndul acesta, îl însoţea pe împărat în campanie, o persoană pe a cărei părere Petru punea mare preţ : împărăteasa Ekaterina. Concluzia sfatului este că vizirul Baltagi Mehmed, comandantul trupelor turceşti, trebuie cîştigat cu un dar considerabil — era, la turci, un sfînt „obicei al pămîntului" ! — iar împărăteasa strînge ea însăşi bijuterii în valoare de peste două sute de mii de ruble. Pacea se încheie. Potrivit tratatului dintre Petru şi Cantemir, acesta urma, în eventualitatea unei înfrîngeri, să capete azil în Rusia. Vizirul cere ruşilor să-l predea pe domnul moldovean, pe care turcii îl considerau „hain". „Aş putea da

A. Menşikov.
Portret de epocă.

turcilor — ripostează, însă, Petru — toată ţara pînă la Kursk, pentru că-mi rămîne nădejdea de a o recuceri, dar nu pot ri[illegible] decum să-mi calc credinţa şi să predau [illegible] un principe care şi-a pierdut domnia pentru mine, căci este cu neputinţă să recîştigi onoarea, o dată ce ai pierdut-o".

După semnarea păcii, armatele ruseşti fură aşadar însoţite în drumul lor spre răsărit de numeroşi moldoveni, oşteni de rînd, ţărani liberi şi mazili, de boierii patrioţi care îmbrăţişaseră cauza luptei de eliberare şi, desigur, de însuşi Cantemir-vodă, împreună cu toată familia lui, alcătuită din doamna Casandra, domniţele Maria şi Smaragda şi beizadelele Constantin, Şerban şi Antioh.

Prietenia şi preţuirea pe care împăratul le acorda domnului moldovean n-aveau decît să sporească în anii ce urmară : numit mai întîi principe serenisim al imperiului, învăţatul moldovean este apoi făcut „senator", participînd astfel în mod activ la înfăptuirea marilor reforme sociale, militare şi administrative din Rusia acelor vremuri. În noua sa calitate, Cantemir părăseşte în 1719 Moscova spre a se aşeza la Petersburg, întîi singur şi urmat apoi, peste un an, de toţi copiii lui.

Şi timpul trece. Doamna Casandra se stinge după doi ani de la instalarea în Rusia, în 1713. După o văduvie de şase ani, Dimitrie Cantemir se recăsătoreşte cu cneaghina Anastasia Trubeţkoi. în vîrstă de 18 ani, adică tocmai cîţi împlinise, atunci, fiica lui, copila de unsprezece ani din „casa cea mică" din Iaşi, domniţa Maria. Era vîrsta „intrării în lume".

Un bătrîn şi îndemînatic diplomat

Cu contele Petru Tolstoi, Dimitrie Cantemir se cunoştea mai de mult, de pe vremea cînd erau la Constantinopole, unul ambasador al Rusiei şi celălalt „ostatic" al domnului Moldovei. În 1710, în ajunul războiului ruso-turc, autorităţile otomane nu găsiseră altă cale mai „diplomatică" de persuasiune a părţii adverse, decît să-l întemniţeze pe ambasador la „Şapte-Turnuri", unde acesta rămase nu mai puţin de patru ani. Ieşit din închisoare şi întors în patrie, contele Tolstoi se văzu copleşit de atenţiile împăratului, care îi

Radu Albala

(Continuare în pag. 11-a)

CINEMA

Ferește-te de automobil !

În plină Moscovă, pe strada Sadovo-Suharevskaia, s-a petrecut o întîmplare aproape neverosimilă pentru o circulație atît de bine organizată cum este aceea din capitala sovietică : un troleibuz a țîșnit așa de brusc și de violent din stația în care oprise, încît pasagerii care se aflau pe culoarul dintre cele două rînduri de scaune s-au prăvălit unii peste alții. Cu o viteză din ce în ce mai mare, troleibuzul a trecut apoi prin stații fără a opri, ca un tren special, spre teribila spaimă a călătorilor intrați în panică.

— Oameni buni, liniștiți-vă ! Nu s-a întîmplat nimic grav ! S-au defectat probabil frînele ! — a încercat să-i liniștească un pasager mai curajos.

Dar cuvintele lui au trecut nebăgate în seamă, căci troleibuzul își continua goana nebunească, făcînd un adevărat slalom printre celelalte vehicule. Pietonii fugeau îngroziți din calea lui, mașinile se salvau și ele cum puteau. Vocile omenești speriate se amestecau cu sunetele stridente ale claxoanelor folosite din plin în ciuda interdicției categorice, alcătuind un vacarm de nedescris.

Dar culmea era că milițienii din posturi ignorau cu cea mai senină indiferență toată neorînduiala ; ba mai mult, spre marea uimire și indignare a pietonilor neavizați, înaintea troleibuzului „turbat" gonea o motocicletă a miliției.

Dar supărați erau, cum am mai spus, numai pietonii neavizați, adică cei care nu știau că apocaliptica întîmplare este pur și simplu o secvență de film, mai precis, începutul noii comedii a regizorului Elder Riazanov, „Ferește-te de automobil". Secvența inițială se intitulează chiar așa : episodul goanei.

Eroina episodului și a filmului, Liuba, șofer de troleibuz, zărise întîmplător la volanul unei „Volgi" necunoscute pe iubitul ei, agentul de asigurare Iuri Detocikin, și hotărîse să-l urmărească cu orice preț, afacerea părîndu-i-se suspectă. Așa începe urmărirea dezlănțuită, în maniera celor mai bune tradiții ale comediei cinematografice din epoca ei de aur.

Neștiutorul și, cum se va vedea, într-adevăr nevinovatul Detocikin, își continuă drumul cu toți cei 75 de cai putere ai Volgei, devenind, fără să vrea, cauza vacarmului descris mai sus. Detocikin ține volanul cu mînă sigură și poartă ochelari întunecoși. Dar cînd și-i scoate, agentul de asigurare se retransformă în... Innokenti Smoktunovski, inteligentul interpret al lui Hamlet.

Smoktunovski debutează astfel în comedie. Deși rolul nu este chiar comic. Modestul și liniștitul agent de asigurare Detocikin s-a obișnuit să facă oamenilor bine și să pedepsească nedreptatea. Comicul filmului se naște mai curînd din situațiile în care este pus acest om neobișnuit de timid.

Talentatul actor este înconjurat de o echipă de interpreți excelenți, din care cităm pe Olga Aroseva (Liuba), Anatoli Papanov, Tatiana Gavrilova, A. Mironov.

Marina Vladimirovna

De curînd a sosit la București Marina Vlady, pentru a împărtăși destinul enigmaticei și fermecătoarei Mona, în filmul coproducție franco-română pe care Henri Colpi îl realizează după piesa „Steaua fără nume" de Mihail Sebastian. Populara actriță franceză își va lega astfel cariera de una dintre cele mai poetice eroine din dramaturgia românească.

Biografia artistică a vedetei de origină rusă a început foarte devreme. Marina Poliakova-Baidarova, pe numele ei adevărat, a jucat primul rol la vîrsta de numai zece ani ! Ca și celelalte surori ale ei (dintre care pe Odile Versois — Tatiana Poliakova-Baidarova — publicul nostru o cunoaște din filmul „Cartouche" și din vizita făcută cu o delegație de cineaști francezi în 1962), fusese pregătită pentru cariera de balerină, cariera mamei ei. Dar toate cele patru frumoase fiice ale cîntărețului de operă Vladimir Poliakov-Baidarov, stabilit de mult la Paris, au ales arta dramatică, ecranul.

După „Furtună de vară", cum s-a numit primul ei film, Marina Vlady a interpretat peste patruzeci de roluri (are numai 27 de ani !). Filme ca „Vrăjitoarea", „Zile de dragoste", „Sentința", „Cauze drepte", „Climate" au pus în valoare nu numai farmecul ei, ci au arătat și o evidentă maturizare artistică a interpretei. Ceea ce i-a și determinat pe organizatorii Festivalului internațional al filmului de la Moscova să o invite în juriul concursului de filme artistice al ediției din acest an, calitate în care Marina Vlady s-a dovedit un judecător foarte competent și exigent.

În timpul și după Festival, a cărui „stea" a fost indiscutabil, actrița a acordat interviuri, a dat declarații, mulțumind, emoționată, pentru simpatia cu care a fost înconjurată. Și, la rîndu-i, a folosit fiecare prilej să vorbească despre bunele ei sentimente pentru poporul sovietic, pentru U.R.S.S., „a doua patrie a mea", pentru cinematografia sovietică. În această ordine de idei, putem menționa că Marina Vlady este în tratative cu Grigori Ciuhrai — care, alături de Elia Kazan, Luis Bunuel, Federico Fellini, se numără printre regizorii ei favoriți, pentru a juca într-un film sovietic sau franco-sovietic, în limba rusă. Talentatul regizor e preocupat acum de un subiect și de un rol potrivit pentru actriță.

Dar ecranul nu este pasiunea exclusivă a vedetei. Toamna aceasta ea își va încerca forțele și în teatru. Piesa aleasă este „Trei surori" de Cehov în care vor juca toate patru surorile Poliakov-Baidarov : Hélène Valier va fi Olga, Odile Versois — Mașa, Olga Ken — Natasa și Marina Vlady — Irina. Premiera, așteptată cu nerăbdare în capitala Franței, va avea loc pe scena teatrului „Atelier".

Într-un interviu recent, Marina Vlady a declarat că surorile Poliakov-Baidarov doresc să plece cu acest spectacol în turneu în U.R.S.S.

Marina Vlady și cosmonautul Alexei Leonov

TEATRU

Gervaise la Vahtangov

Teatrul „Vahtangov" din Moscova a marcat cea de-a 125-a aniversare a nașterii marelui romancier francez Emile Zola cu premiera „Capcana", dramatizare după cunoscutul roman „Cîrciuma". Este un spectacol expresiv, îndrăzneț, care se ridică la un înalt nivel artistic.

...Ore, zile, săptămîni, luni, ani... Rufe rufe, grămezi de rufe care trebuie spălate... Așa se spovedește Gervaise, în sunetele tragic de egale ale muzicii. Regizorul Evgheni Simonov ne introduce astfel, cu multă inteligență și precizie, în atmosfera spectacolului. Scenele, tablourile luptei, ridicării și căderii unei personalități umane, strivite de viața societății capitaliste, se succed violent.

În rolul Gervaise, actrița Larisa Pașkova face o strălucită demonstrație a ceea ce înseamnă arta transpunerii, ne silește să medităm la înalta menire a teatrului, la sensul măiestriei artistice. Personajul creat de dînsa cucerește prin forța și veridicitatea, prin farmecul feminității sale. Uneori ai impresia că nici o putere din lume n-ar putea înfrînge făptura aceasta pasionată, plină de vitalitate, de energie. Și totuși, Gervaise e înfrîntă. Visul ei simplu și naiv, de a munci liniștită, de a avea întotdeauna o bucată de pîine, de a dormi într-un pat curat, de a-și crește bine copiii, se dovedește irealizabil în lumea în care trăiește. Actrița dezvăluie cu multă profunzime psihologică lumea sufletească a unei femei simple, drumul ei tragic.

În acest spectacol, artiștii de la „Vahtangov" demonstrează încă o dată marea artă a ansamblului lor. Un ansamblu care se bizuie pe talente ca : V. Dughin, N. Rusinova, D. Andreeva, V. Osenev, V. Etuș, A. Grave, G. Dunț și alții. La înălțimea ansamblului se dovedește și studenta școlii de teatru „Șciukin" de pe lîngă „Vahtangov", L. Korneva, interpreta rolului Nana.

M. Țariov
Artist al poporului al U.R.S.S.

Spectacolul-legendă

În 1902, Konstantin Stanislavski și Vladimir Nemirovici Dancenko au montat pe scena Teatrului de artă din Moscova capodopera gorkiană „Azilul de noapte". De atunci, spectacolul a rămas neîntrerupt în repertoriu pînă în zilele noastre. El a devenit de mult un adevărat spectacol-legendă, despre care s-au scris cărți și studii speciale și pe care oameni de teatru din întreaga lume îl consideră o lecție vie.

De curînd, „Azilul de noapte" și-a sărbătorit pe scena M.H.A.T.-ului un jubileu ieșit din comun ; cea de-a 1 500-a reprezentație. Nici un alt teatru din lume n-a avut și nu are în repertoriu un spectacol cu o viață scenică atît de lungă : peste șaizeci de ani.

De șase decenii răsună pe scena teatrului, ca o deviză a umanismului său, cuvintele nobile ale lui Satin despre om, care culminează cu celebra replică : „Omul, ce mîndru sună acest cuvînt !" Generații întregi de spectatori au ascultat acest imn înălțat de Gorki omului.

„Azilul de noapte" a fost prezentat în montarea inițială și în străinătate, fiind aplaudat de publicul american, german, cehoslovac, japonez. Toamna aceasta M.H.A.T.-ul și-a început stagiunea în turneu, prezentînd, printre alte piese, „Azilul de noapte" la Alma-Ata, Frunze și Tașkent.

De piesa lui Gorki sînt legate multe destine actoricești. De peste patruzeci de ani joacă în spectacol S. Blinnikov și A. Jilțov. În 1926 au fost distribuiți actorii V. Orlov și I. Raevski. Printre interpreții spectacolului jubiliar au fost și artiștii poporului A. Gribov (Luca), A. Zueva (Kvașnia), P. Massalski (Baronul), V. Stanițin (Medvedev).

„Azilul de noapte" își continuă viața scenică și după cea de-a 1 500-a reprezentație.

ARTĂ DECORATIVA

Mesaj al frumosului cotidian

În clădirea de piatră ce adăpostește muzeul de istorie al vechiului burg Riga, vestigiile trecutului au făcut vremelnic loc creației artiștilor decoratori români, ale căror lucrări constituie obiectul expoziției deschise recent în capitala Republicii Sovietice Socialiste Letonia. Cenușiul toamnei și al zidurilor patinate de vremuri sau de cețurile baltice sînt înviorate de coloritul strălucitor al smalțurilor ceramicei sau de cromatica rafinată a scoarțelor plecate din atelierele creatorilor și meșterilor români. Expoziția a ajuns în a doua etapă a itinerariului ei în U.R.S.S. În august și septembrie (deschisă în mod festiv cu prilejul aniversării eliberării țării noastre de sub jugul fascist), expoziția s-a bucurat de un mare succes la numerosul public moscovit care a vizitat-o în sălile Muzeului Politehnic din capitala Uniunii Sovietice.

„Ați văzut vreodată pictură pe sticlă ? Ați călcat vreodată pe un covor multicolor țesut din deșeuri de la pieptănatul bumbacului ? Ați stat vreodată la o masă joasă împodobită cu mozaic de ceramică ? Indiferent de răspunsul dv., vă sfătuim stăruitor să vizitați sălile de sus ale Muzeului Politehnic, unde s-a deschis expoziția de artă decorativă românească". Astfel începea articolul apărut sub titlul „Culori însorite" în ziarul „Vecerniaia Moskva" sub iscălitura I. Ostraia. Cronicarul încheia prezentarea scriind :... „Expoziția artiștilor români este relativ mică, dar vizitatorii se opresc îndelung. Și nu se îndură să părăsească aceste lucruri minunate, care vorbesc cu atîta elocvență despre înflorirea artei aplicate în România, despre viața fericită a poporului".

Obiectele prezentate pot transmite, într-adevăr, dragostea pentru coloritul viu dar armonios acordat, pentru jocul vioi și optimist al formelor și ornamentelor. Atît ansamblul cît și fiecare exponat în parte exprimă nu numai sentimentul frumosului, ci și preocuparea pentru îmbinarea esteticului cu utilul și tendința artiștilor de a crea prototipuri de obiecte decorative ce se pot produce pe scară largă, industrială, pentru a fi puse la îndemîna cît mai multor consumatori. Comentariile presei sovietice ne arată că se impun obiectele de sticlă, cărora Zoe Băicoianu le dă o existență artistică, armonioasele decorații ale țesăturilor în stiluri personale, originale, în care se îmbină tradiția cu cerințele moderne, realizate de Ileana Vremir-Balotă, de Aurelia Ghiață, de Ion Nicodim, Graziella Stoichiță sau de Simona Vasiliu-Chintilă, calitatea smalțurilor și formelor de viziune primitivă ale ceramicei lui Patriciu Mateescu, mesele cu mozaic ceramic ale lui Spiru Chintilă și multe altele. Prefața catalogului, elaborată de criticul de artă Petru Comarnescu, sintetizează cît se poate de bine caracterul expoziției și tendințele generale specifice dezvoltării actuale ale artelor decorative în România Socialistă : .... „Astfel, privind în ansamblul lor obiectele de artă decorativă create în ultimii ani în Republica Socialistă România, se învederează îndreptarea către un stil decorativ românesc, corespunzător vieții maselor în socialism, estetizării traiului cotidian. În acest stil, — cu toate diferențierile și varietatea lui în unitate — și care începe să se configureze mai limpede și mai stimulator, se găsește tocmai legătura dintre tradiție și inovație, dintre artele populare și cerințele contemporane, dintre folclor și universalitate".

Jack Brutaru

— Nu vă mirați ! E vioara întîia în orchestra noastră de amatori

PSIHOFIZIOLOGIE

Mărturia unui om de știință:

Cum am devenit hipnotizator

Pentru prima oară m-am lovit de hipnoză la vîrsta de zece ani. Eram în vacanță la bunica, într-un sat de lîngă Vitebsk și mă împrietenisem cu copii de vîrsta mea. Într-o zi, am aflat de la ei că prin apropiere locuiește pădurarul Mihalîci, un bătrîn fără familie și extrem de nesociabil. În sat, lumea spunea despre el că ar fi „vrăjitor", că ar avea „ochi răi", că știe buruienile de leac și îi ajută cu plăcere pe suferinzi. Dar se mai spunea și că iubește copiii și că le arată tot felul de scamatorii.

Așa încît, într-un rînd, ne-am dus la el cu droaia. Unchieșul ne-a primit prietenos și ne-a ospătat cu miere. Apoi, la rugămintea noastră, ne-a demonstrat iscusința lui.

A început să ne sfredelească cu privirea-i pătrunzătoare și ne-a spus : „Priviți aici copii și am să vă arăt cum trec prin copac !" Într-adevăr, proptindu-se cu fruntea de un arbore mai gros a intrat cu ușurință în el și a ieșit pe partea cealaltă. Noi îl priveam cu gurile căscate.

A doua experiență a fost și mai uluitoare. Pădurarul a început să sară într-un picior și, lovindu-se cu mîinile pe coapse, chema stăruitor : „Hei, voi șerpilor, reptilelor, tîrîți-vă la mine !". Și deodată, s-au petrecut lucruri de necrezut. Din toate tufișurile au început să vină la bătrîn șerpi de diferite culori și mărimi. Pe noi ne cuprinsese frica, dar nici curiozitatea nu ne dădea astîmpăr. Eu unul ca orășean ce eram, mă temeam cel mai tare. Pe prietenii mei din sat, care pînă atunci mai prinseseră de nenumărate ori șerpi cu mîna sau cu bățul, aș putea spune că spectacolul îi amuza.

„Dar tu, viperă fără coadă, tu de ce nu vii la mine ?", continuă vrăjitorul. Și sub privirile noastre îngrozite, de sub o tufă se ivi un șarpe uriaș cu coada într-adevăr retezată. „Ei, acum ajunge" !, mai spuse răspicat bătrînul. Într-o clipită tîrîtoarele dispărură.

Această întîlnire cu un fenomen neobișnuit (mai tîrziu am înțeles că asistasem, de fapt, la o ședință de hipnoză) mi-a ținut mereu viu interesul și dorința de a afla explicația multor lucruri la prima vedere misterioase.

Pînă astăzi dăinuie, după cum se știe, părerea eronată (cu circulație chiar și printre medici) că hipnotizatorul ar fi un om de o factură deosebită, înzestrat cu însușiri deosebite, cu o mare putere de voință și neapărat cu ochi negri sau verzi „de șarpe". Anticipînd puțin voi spune că știința combate astăzi această prejudecată despre personalitatea hipnotizatorului. Orice medic, indiferent de specialitate, poate și trebuie chiar să fie hipnotizator. El are nevoie, însă, pentru asta de solide cunoștințe teoretice și practice, precum și de o experiență și tehnică corespunzătoare.

Îmi aduc aminte de o întîmplare petrecută cu mulți ani în urmă. Între 1932—1939, la circul din Leningrad putea fi admirat cunoscutul hipnotizator N. A. Ornaldo. Reclama care i se făcuse și publicul pe care-l atrăgea îi creau o ambianță prielnică pentru ședințe. (Se spunea că Ornaldo fusese în India unde învățase hipnoza de la fachiri și iogi). E foarte posibil ca aceste zvonuri să nu fi fost prea întemeiate, ci tot un mijloc de reclamă. Oricum, însă, publicul se ducea să-l vadă cu plăcere. Eu l-am văzut de vreo 30 de ori și de fiecare dată mă străduiam să pătrund „secretul" hipnozei indiene. Evident, nu era vorba de nici un secret. Cu toate acestea, am aflat mult mai tîrziu cheia măiestriei lui Ornaldo. Lucrul era destul de simplu. Factorul principal al succesului său era numărul mare de oameni care luau parte la ședințe.

S-a calculat că aproximativ 25 la sută din oamenii supuși experiențelor de hipnoză sînt ușor sugestionabili. Socotiți cît fac 25 la sută din 2 000 de spectatori aflați la circ. Și veți afla că cei adormiți în cursul ședințelor de hipnoză erau în număr de 500 ! O priveliște realmente impresionantă. Dar mai curios este faptul că la aceste ședințe de hipnoză adormeau nu numai cei dispuși să fie hipnotizați (doritorii trebuiau să stea într-o anumită poziție, anume cu mîna stîngă lipită de obraz iar cu dreapta să țină cotul celei stîngi), ci și mulți dintre cei care nu intenționau să participe la experiențe, ci veniseră doar să privească cum vor fi hipnotizați alții. Forța sugestiei este o forță colosală !

Am simțit și asupra mea înrîurirea lui Ornaldo. Deși n-am căzut în starea hipnotică, totuși mi-am dat seama cum mîinile mi se lasă de-a lungul corpului, cum mi se răstoarnă capul pe spate și aș fi adormit desigur dacă nu m-ar fi interesat atît de mult cele ce urmau să se mai întîmple.

Am învățat multe lucruri de la acest hipnotizator excepțional de înzestrat. Mai tîrziu l-am cunoscut și personal, dar trebuie să spun că am fost oarecum dezamăgit deoarece, contrar așteptărilor mele, Ornaldo nu era un om cult. Încît tot farmecul trecutului s-a împrăștiat numaidecît, iar „personalitatea demonică" mi-a apărut sub înfățișarea ei obișnuită.

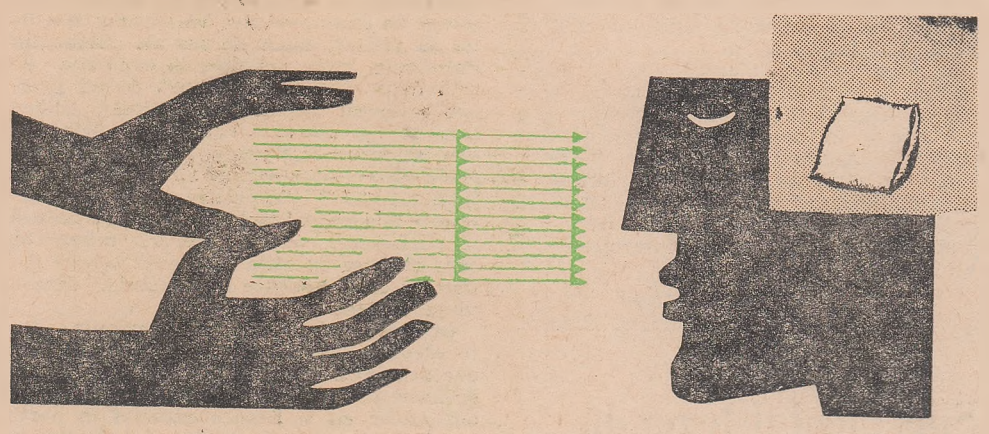

Primele experiențe independente de adormire le-am făcut cu fratele și tatăl meu. Tata, un om simplu și modest care recunoștea la mine năzuințele lui neîmplinite, era un foarte bun subiect. Am reușit să-i provoc un somn hipnotic profund în fața întregii familii. Și, știind că luase parte la războiul ruso-japonez, l-am sugestionat că se află în tranșee, că are în mîini o armă cu care trage asupra inamicului. Bătrînul s-a transformat fulgerător sub ochii noștri : a apucat strîns un băț, s-a așezat într-un genunchi și, apăsînd pe un trăgaci imaginar, a început să „tragă" în inamic. Atunci am înțeles pentru prima oară ce tulburător de limpede vede cel hipnotizat ceea ce i se ordonă să vadă.

Într-o zi s-a petrecut ceva care m-a obligat să folosesc sugestia hipnotică în scopuri utile. Un prieten avea dureri cumplite de măsele, din care cauză nu închisese ochii mai multe nopți. Știind că mă ocup cu hipnoza, m-a rugat să-l ajut. Am încercat și, spre uimirea mea (e foarte greu să-ți hipnotizezi cunoștințele, din motive psihologice), a căzut foarte curînd într-o stare de hipnoză, ba a adormit atît de greu încît nu mi-a fost prea ușor să-l trezesc. Se-nțelege, durerea de dinți îi dispăruse cu desăvîrșire .(Mi s-a întîmplat odată să adorm un necunoscut și, neavînd experiență, să nu-l mai pot trezi ; omul a dormit fără întrerupere două zile și două nopți).

În anul patru de studenție am început să lucrez ca asistent al docentului A. V. Dubrovski. Îi ajutam la organizarea prelegerilor și la experiențe. Apoi a venit o zi cînd Arseni Vasilievici a socotit că îmi poate încredința ținerea unei prelegeri pe tema „Somnul și visele" și „Hipnoza în medicină". Eram extrem de emoționat, deși nu arătam.

Le-am pregătit studenților o mică surpriză. Am invitat la catedră cîțiva amatori să participe la o ședință de hipnoză. Știam că cu cît vor fi mai mulți, cu atît va reuși experiența mai bine. S-au prezentat vreo douăzeci de studenți. Cincisprezece din ei nu și-au putut desprinde mîinile împreunate la sugestia mea. Ba pe unul am reușit să-l sugestionez că nu va putea închide gura, altuia că este „lipit" de dușumea etc.

Făceam experiențe fără adormire. Erau atît de reușite încît, multă vreme, auditorii mei au refuzat să creadă că nu mă înțelesesem în prealabil cu cei hipnotizați. Pe mine însumi, aceste reușite mă cam descurajau deși înțelegeam perfect mecanismul sugestiei și puterea ei. Și nici mai tîrziu nu am încetat să mă minunez de uriașa putere a cuvîntului pe care, acum, o observam prin prizma medicului cu experiență. Iată un exemplu. Să zicem că aveți în față un bolnav cu un dezechilibru funcțional al sistemului nervos pe un teren sensibilizat de o emoție puternică : nu vorbește, nu aude și are tulburări de mișcare. Și, deodată, sub influența sugestiei își recapătă toate aceste funcții.

Mi s-a întîmplat uneori să mă lovesc și de unele curiozități. În cursul unei prelegeri, pe estradă a urcat un tînăr foarte sceptic care mi-a declarat că nu crede nimic din tot ce le spusesem și îmi ceru să încerc să-l sugestionez. Din fericire, s-a dovedit a fi destul de influențabil. Am reușit să-l sugestionez că i s-a lipit mîna de ureche. Și scepticul nostru, avînd inhibată zona motoare a creierului, nu și-a putut dezlipi mîna de ureche. L-am întrebat atunci dacă tot nu crede în puterea sugestiei și mi-a dat același răspuns negativ. Nici după alte zece minute nu s-a dat bătut. A încercat să-și desprindă mîna, ajutîndu-se de cealaltă, dar tot fără rezultat. Și abia atunci a recunoscut în sfîrșit : „Da, e ceva !" I-am „redat" mîna, după care a coborît grăbit și puțin încurcat de pe catedră.

Sugestia verbală poate fi practicată însă, nu numai prin contact direct, ci și prin intermediul radio-ului, ecranului cinematografic, televizorului, discului, magnetofonului și chiar prin mijlocirea unei banale scrisori.

Personal am izbutit să hipnotizez prin telefon și chiar printr-o scrisoare. Iată cum. Unul din pacienții mei a plecat, după vindecare, în alt oraș. Bănuind că îi vor mai reveni crizele, m-am hotărît să încerc să-l hipnotizez prin scrisori. Așa încît, la despărțire, ne-am înțeles că dacă crizele îi mai revin să nu facă altceva decît să se instaleze cît mai comod într-un fotoliu și să citească un bilețel pe care îi scrisesem : „dormi". Și aceasta îi va provoca somnul. L-am încredințat că se va trezi singur după 15 minute, fără să mai simtă nici un semn de boală.

Mai tîrziu, bolnavul mi-a comunicat că, de cîte ori simțea că se apropie criza, lua scrisoarea și după citirea cuvîntului menit să-i dea somnul binefăcător adormea pe loc. Nu făcusem, se-nțelege, nici o descoperire. Experiențe asemănătoare au fost practicate de hipnologi și în secolul trecut.

Hipnotizarea prin telefon este și mai simplă. Aveam un pacient care suferea de cefalee. Fiind un subiect foarte bun, cădea în stare hipnotică imediat ce îmi auzea vocea. În cursul unei ședințe l-am sugestionat că pe viitor va adormi la fel de ușor și acasă, în fotoliu, cum îmi va auzi vocea la telefon. De atunci am folosit cu succes procedeul de nenumărate ori.

În timpul Războiului pentru Apărarea Patriei, am lucrat într-un spital din Leningrad. După terminarea războiului mi s-a propus să organizez pe lîngă clinica Institutului de medicină din Leningrad un cabinet de hipnoterapie. Am acceptat bucuros.

Așa mi s-a realizat visul de a desfășura o activitate științifică. Sînt cincisprezece ani de cînd lucrez în clinică sub îndrumarea prof. P. K. Bulatov. În acești ani mi-am susținut disertația de candidat și am publicat două volume despre hipnoză.

P. Bul
Candidat în științe medicale

ERGONOMIE

Sistemul „om-mașină"

O firmă constructoare de automobile din S.U.A. primea la începutul erei automobilistice numeroase plîngeri de la clientelă referitoare la distanța pedalelor de comandă a camioanelor. Unii conducători le considerau prea depărtate, alții dimpotrivă le găseau prea apropiate. „Totuși — a răspuns inginerul responsabil într-un interviu — noi am ales dimensiunile unui american mijlociu calculînd distanța dintre scaunul șoferului și pedale pe baza acestor cifre medii". Dar acest „american mijlociu" nu există practic decît într-un număr redus de cazuri ! S-a propus de aceea culisarea scaunului pe șine pentru ca distanța dintre pedale să poată fi ajustată în funcție de lungimea picioarelor. Scaunul reglabil s-a născut astfel și o dată cu el ceea ce avea să devină știința ergonomiei.

In civilizația tehnică în care trăim, reglementarea raporturilor dintre om și mașină a devenit o necesitate. Acesta este tocmai scopul ergonomiei, în obiectivul atenției ei stînd ceea ce astăzi este denumit în general „sistemul om-mașină".

O cerință principală a sistemului om-mașină este, într-adevăr, receptarea corectă a informației. Pentru eficiența muncii operatorului orice amănunt are importanță. Cadranul în primul rînd. Care tip de cadran este cel mai adecuat ? Experiențele au arătat că la un cadran pătrat procentul de erori nu trece de 0,5 la sută, în timp ce la unul circular acesta este de 11 la sută, la un cadran semicircular de 16 la sută, la unul dreptunghiular-orizontal de 28 la sută, iar la un cadran dreptunghiular-vertical se înregistrează cel mai mare număr de erori : 35 la sută.

Modul de așezare a cifrelor pe scală este și el important. De pildă, cifrele care cresc de la dreapta la stînga, în sens contrar direcției acelor unui ceasornic, nu sînt indicate, deoarece dau erori de direcție .

Să examinăm acum starea psihologică a omului. Și în acest domeniu se nasc probleme. Un comitet european de experți a stabilit recent că starea psihologică a conducătorului de automobil constituie cauza principală a accidentelor de circulație. Într-o proporție de 75—78 la sută, aceste accidente survin fie în cadrul primilor 50 km parcurși, fie după primii 200 km. Care este explicația ?

În cel dintîi caz, conducătorul încă „amorțit", lipsit de suplețe și curaj, comite greșeli prin exces de timiditate, angajîndu-se, de exemplu, pe o rută pe care nu îndrăznește să o parcurgă cu siguranță. În al doilea caz, dimpotrivă excesul de încredere în sine, rezultat al unui drum de circa 200 de km fără nici un accident, îl predispune la imprudență.

Studii similare sînt în prezent întreprinse de psihologi, psihiatri și fiziologi, pentru ca prin analiza comportamentului automobiliștilor să se stabilească criterii de depistare a posibilităților de accidente. Paralel, ca și în alte domenii unde funcționează sistemul om-mașină, se încearcă ameliorarea celuilalt element al cuplului. La o uzină de automobile din Moscova se experimentează astfel un tip de automobil „inteligent", care poate semnala șoferului pericolele de pe drum. Echipat cu detectori de toate genurile, automobilul informează simultan pe șofer despre starea drumului, modul cum pneurile sale aderă la șosea, dacă există vreun risc de derapaj sau cum conduc vehiculele cei care sînt în fața lui sau vin din spate etc. Înarmat cu toate aceste informații care îi sînt prezentate sub formă de semnale simple, automobilistul este în măsură să conducă cu maximum de securitate. De altfel, dacă nu respectă regulile de circulație, automobilul „precaut" poate refuza să-l asculte sau să declanșeze semnale de alarmă care îl determină pe conducător să revină la normal.

Acesta este desigur un exemplu care arată cea mai bună cale care va duce la ameliorarea formulei om-mașină, prin elaborarea mașinei în prealabil programate pentru a preveni imprudențele umane. O serie de oameni de știință sovietici, printre care A. N. Leontiev, N. G. Levandovski, K. L. Leontiev și D. A. Oșanin, au încercat cu succes rezolvarea teoretică a acestei sarcini, demonstrînd utilitatea cercetărilor pe care le efectuează psihologii, psihiatrii, fiziologii și specialiștii în științele tehnice într-un sector dificil aflat la intersecția științelor biologice și tehnice.

— Nu fii îngrijorată, draga mea. Am calculat cît se poate de exact ; o să iasă supă cu găluște.
Desen de K. Nevler

tehnica

COSMONAUTICĂ

Călătorii în laborator

Se știe că unul din cele mai mari pericole pe care le are de înfruntat omul în călătoriile interplanetare sînt razele cosmice. Pînă acum, traiectoria navelor cosmice a fost calculată în așa fel încît să nu atingă centura de radiații a Pămîntului și astfel doza de radiații primită de cosmonauți a fost mai mică chiar decît cea care pătrunde în organism cu ocazia unei radioscopii.

Oamenii de știință se gîndesc însă de pe acum și la călătoriile spre alte planete, călătorii care vor dura mai mulți ani. În acest interval de timp sînt de așteptat explozii în Soare, uneori chiar două-trei pe lună, cînd activitatea astrului este maximă. În asemenea împrejurări nu s-ar mai putea evita acțiunea radiațiilor asupra cosmonauților și de aceea s-au întreprins cercetări și experiențe pentru a le anihila efectul.

Au fost elaborate diverse proiecte care prevăd fie pereți exteriori mai groși pentru navele cosmice, fie montarea unei capsule protectoare în interiorul lor sau un ecran care să absoarbă radiațiile. După cum sînt luate în considerare și substanțe chimice. Nu s-ar putea, oare, realiza o protecție „interioară" prin produse farmacologice? Cistamina sau alt medicament, luate cu 10, 20, 30 de minute înainte de sosirea radiațiilor anunțate, ar putea face ca doze mortale să rămînă fără urmări...

Pentru a te opune unui pericol, trebuie să-l cunoști în amănunt. S-a stabilit că 99 la sută din particulele emise de erupțiile solare sînt protoni identici cu nucleele atomilor de hidrogen. Frați gemeni ai acestor protoni pot fi obținuți în sincrociclotronul de la Dubna, care dă naștere la un cîmp de radiații uniform. Cu prilejul cercetărilor făcute în această direcție de mare ajutor au fost cîinii, deoarece sîngele lor seamănă cu al omului. Recent s-a constatat că o mică porțiune de măduvă osoasă, țesut ce joacă un rol de frunte în formarea sîngelui, poate să „curețe" complet tot sîngele unui subiect supus radiațiilor. Tot la Dubna s-a determinat coeficientul efectului biologic relativ, care poate fi folosit în diverse calcule și-i dispensează pe oamenii de știință să mai efectueze multe alte experiențe. Acest coeficient are valoarea 2 la plante, 1,2 la cîini, 0,8 la șobolani și 0,6 la șoareci. El este mai mare la cîini decît la animalele de talie redusă, deoarece acestea sînt pur și simplu „străbătute" de protoni, care nu își exercită acțiunea decît la animalele mai voluminoase.

Este interesant faptul că șobolanii și șoarecii supuși de mai multe ori radiațiilor, după un interval liber (condiții identice cu cele ce vor fi întîlnite în spațiu) au suportat doze de două-trei ori mai mari decît doza mortală. Această constatare i-a făcut pe cercetători să presupună că în organism ar acționa un mecanism de restabilire, forțe de rezervă ce sînt mobilizate pentru a se opune radiațiilor. Cînd aceste procese vor fi pe deplin cunoscute, radiațiile vor putea fi stăpînite.

BIOLOGIE

Ceaiul împotriva stronțiului

Ceaiul a intrat recent în atenția biologilor sovietici. Într-adevăr, în ultima vreme atît în Uniunea Sovietică cît și într-o serie de alte țări au început a fi întreprinse importante investigații științifice în vederea studierii proprietăților acestei plante care, timp de atîtea veacuri, n-a avut decît utilizări domestice. De la bun început, specialiștii au stabilit că ceaiul conține substanțe chimice ce ar putea fi utilizate la fabricarea multor preparate medicinale. Așa încît, în momentul de față, medicina întrebuințează pe scară destul de largă preparate avînd la bază catechinele ceaiului, niște vitamine foarte active ce restabilesc funcțiile capilarelor, vase sanguine extrem de fine, ai căror pereți și-au pierdut elasticitatea. Catechinele ceaiului, au demonstrat experiențele redau capilarelor permeabilitatea normală în numai două sau trei săptămîni.

Dar, ceea ce-i mai important, catechinele ceaiului par a juca un rol extrem de important în tratamentul maladiei atomice. Se știe că, pătrunzînd în organismul uman, izotopii radioactivi dau naștere unei forme extrem de grave a acestei maladii. Unul din acești izotopi, stronțiul-90, este o otravă ucigătoare. Împotriva lui, preconizează savanții, ar putea fi folosite cu bune rezultate catechinele ceaiului, care-l absorb din organism înainte de a fi putut pătrunde în țesutul osos. Descoperirea s-a datorat unei întîmplări de care biologii au luat cunoștință în cursul tratamentului aplicat celor atinși de maladia atomică la Hiroșima și Nagasaki. Anume, s-a observat că suferinzii care consumau cu regularitate ceai îndurau mai ușor maladia decît cei care nu obișnuiau această băutură.

Descoperirea a provocat un deosebit interes. S-au făcut nenumărate experiențe. Biologii japonezi au inoculat unor animale stronțiu-90, după care au administrat cîtorva dintre ele, ținute sub observație, o soluție de 2 la sută din catechinele ceaiului. Rezultatele ceaiului au dovedit senzaționale. Într-adevăr, în timp ce în organismul animalelor cărora nu li s-au administrat catechine stronțiul era prezent într-o cantitate importantă, în organismul celor tratate n-a putut fi observată nici o urmă din ucigătorul metal!

Biologii sînt acum înclinați să creadă că ceaiul poate rezerva și alte surprize.

CHIMIE

Vom bea vin... praf ?

Ce bine miroase o prăjitură parfumată cu vanilie și cum te mai îmbie să cazi în păcatul lăcomiei!

Substanțele aromate care dau un miros și un gust plăcut alimentelor nu se rezumă, însă, la mirodenii și diversele esențe de natură industrială. Noțiunea este mult mai largă și trebuie considerată ca incluzînd, în general, toate „purtătoarele" naturale de aromă și gust aflate în produsele alimentare. Pînă acum vreo zece ani se știa foarte puțin despre compoziția lor chimică; abia dacă se cunoșteau esterii din fructe, diacetilul din unt și benzaldehida răspunzătoare de amăreala migdalelor. Din toate timpurile calitățile alimentelor au fost determinate pe cale organoleptică, adică pur și simplu gustîndu-le.

Aproape peste noapte domeniul substanțelor aromate a căpătat, însă, o deosebită importanță. Marea dezvoltare luată de industria alimentară a născut întrebarea dacă nu cumva procedeele moderne de fabricație au efecte secundare nefavorabile asupra gustului produselor alimentare finite, dacă nu cumva unele produse obținute prin metode foarte raționale devin mai fade. Răspunsul la aceste întrebări este hotărîtor, deoarece pentru consumator principala calitate a unui aliment rezidă în gustul acestuia.

Știința s-a văzut deci confruntată cu greaua sarcină de a găsi metode de chimie analitică cu care să poată determina conținutul alimentelor în substanțe aromate. O primă premiză este cunoașterea substanțelor cărora li se datorește gustul tipic al diverselor fructe și zarzavaturi, al cărnii, untului, cafelei etc. Rezultatele obținute în zeci de laboratoare de pe tot globul sînt surprinzătoare. În toate alimentele cercetate pînă acum s-au găsit o mulțime de „aromate". În frunte se aliniază căpșunile cu 150, urmează cafeaua cu 100, portocalele cu 70 și pîinea cu 50. Celelalte alimente conțin între 30 și 40 de asemenea substanțe. Fiecare dintre ele se găsește într-o cantitate extrem de mică — în general sub un miligram la 100 de grame — iar gustul caracteristic se datorește asociației lor. Diversele soiuri de cafea, de pildă, se deosebesc nu pentru că ar conține substanțe diferite, ci datorită proporțiilor variabile ale aceloraşi aromate.

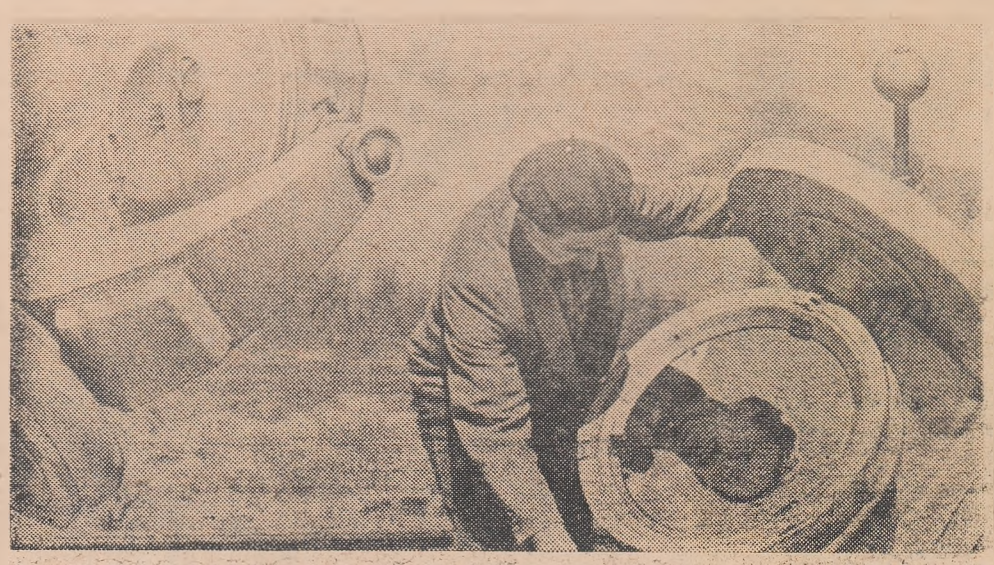

La Observatorul astronomic din munții Saiani. Unul din puținele locuri din lume unde poate fi măsurat cîmpul magnetic general al Soarelui.

În ultimul timp ne-am obișnuit să ne extaziem în fața realizărilor creierelor electronice, uitînd aproape că organismul nostru posedă mecanisme mult mai fine, lucru pe care vin să ni-l reamintească rezultatele cercetărilor moderne privitoare la concentrația de arome pe care o mai putem percepe. Știința vorbește despre un „prag al gustului", înțelegînd prin aceasta concentrația la care o substanță dizolvată în apă mai poate fi recunoscută după gust. În cazul vanilinei pure, acest prag se situează la diluția de 1 parte vanilină la 100 de milioane părți apă; ceea ce înseamnă că dizolvînd un vîrf de cuțit de vanilină în 1 000 litri de apă — conținutul a 5 căzi de baie — tot îi mai simțim gustul. Există, însă, substanțe și mai puternice — ce-i drept, greu de încadrat printre „arome" în sensul obișnuit al cuvîntului — cum sînt unele combinații ale sulfului, perceptibile și în concentrații de 1:1 000 de miliarde.

Organele noastre de simț nu sînt, însă, numai sensibile, ci și multilaterale: dacă mîncăm o banană, atunci, pe lîngă zahăr și acizi, ele înregistrează și spectrul de arome specific acestui fruct. Senzația generală produsă de combinația aromelor se imprimă în memorie unde persistă de obicei ani de-a rîndul.

Chimiei analitice îi este foarte greu să țină pasul cu sensibilitatea și multilateralitatea organelor noastre de simț. Iată de ce, în ciuda celor mai moderne metode, cercetările pe tărîmul aromelor înaintează foarte greu. Tot spectrul complicat al aromelor naturale din alimente este răspunzător și de faptul că știința n-a reușit încă să înlocuiască nici pe departe purtătorii naturali ai aromelor (cafeaua, aromele din fructe, băuturi alcoolice, produsele de cacao) prin amestecuri sintetice de substanțe pure. Primele rezultate practice ale noii direcții de cercetare încep totuși să se facă simțite. Pe scară experimentală s-a regenerat în mare măsură aroma care se pierdea prin uscarea fructelor și zarzavaturilor. Unul din scopurile acestor cercetări este obținerea unei pulberi perfect aromate din sucul de fructe. Se pare că pentru un viitor apropiat ni se rezervă surprize. În fond, pe lîngă lapte praf, de ce n-ar exista și vin praf?

ISTORIA TEHNICII

Ore și ceasornice

De cîtă vreme există ceasuri? Mai exact — de cîtă vreme există atît împărțirea timpului în ore, cît și instrumentele care contabilizează scurgerea lor?

Pentru a răspunde la această întrebare își dau concursul cîteva științe: istoria, arheologia, astronomia, mecanica etc. Ele ne dezvăluie că, încă în urmă cu două milenii și jumătate, Babilonul cunoștea cadranele solare. Ziua și noaptea aveau în total douăsprezece părți, care însă erau inegale. „Orele" zilei se măsurau după direcția pe care o lua umbra unei vergele înfiptă în centrul cadranului. Noaptea, timpul era socotit cu ajutorul orologiului cu apă.

Ceva mai tîrziu, ziua și noaptea au fost divizate separat în cîte 12 părți. Grecii, care au împrumutat cadranul solar de la babilonieni — direct sau prin intermediul Egiptului — au inventat apoi ceasornicul cu nisip.

Și sînt abia ceva mai mult de șapte secole de cînd în Europa și-a făcut apariția primul orologiu mecanic funcționînd pe baza roților dințate. Acest strămoș al extraplatelor noastre de azi avea pe cadran un singur ac, care indica orele. Pe vremea aceea minutele nu aveau nici o importanță — afară doar pentru astronomi. În plus, orologiul mergea și teribil de prost.

Cel dintîi ceasornic cu resort a fost creat la începutul secolului al XVI-lea. După numai o jumătate de veac el a căpătat o a doua „limbă" — minutarul. Acesta devenise o necesitate pe măsură ce omenirea ieșea din evul mediu, schimbîndu-și nu numai modul, ci și ritmul de viață. În secolul al XVIII-lea au fost construite cronometre, destinate marilor călătorii transoceanice: ele aveau de data aceasta și secundar.

Spre deosebire de ceea ce se crede în general, ceasornicele mecanice nu reflectează timpul solar. De altfel Soarele nu indică întotdeauna ora exactă: toamna și iarna, Pămîntul se învîrtește mai repede

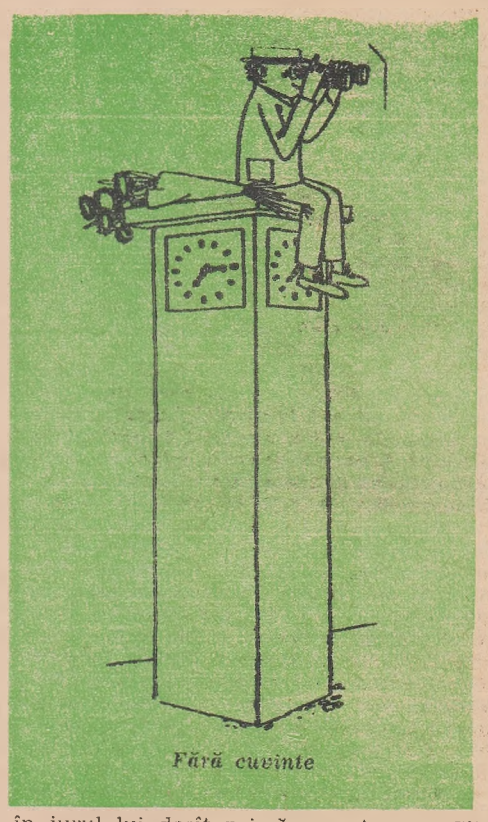

Fără cuvinte

în jurul lui decît primăvara și vara. Cît despre rotația Terrei în jurul propriei sale axe, ea diferă de la zi la zi. Iată motivul pentru care timpul nostru se măsoară conform unui Soare convențional, imaginat de astronomi.

Dar chiar în aceste condiții, fiecare meridian își are, după cum se știe, propria sa oră. Comunicațiile internaționale pe distanțe largi s-au izbit de mari dificultăți în stabilirea unei măsurători comune, pînă ce, în 1884, 26 de state au adoptat propunerea inginerului canadian Sandford Fleming privitoare la „fusele orare".

Suprafața globului a fost împărțită în 24 de asemenea „fuse", determinate de meridiane aflate la 15 grade longitudine distanță unul de celălalt. În interiorul fiecărui „fus", s-a stabilit un timp unic, în funcție de meridianul care trece prin mijlocul lui. Observatorul de la Greenwich, în vecinătatea Londrei, marchează meridianul de origine, care este considerat drept zonă inițială: ora dată de el este așa numitul „timp universal" sau *Greenwich Mean Time* (G.M.T.)

Începînd cu această zonă de origine (care dă ora vest-europeană), mergînd spre est întîlnim zonele: 1 (țările scandinave, Germania, Cehoslovacia, Polonia, Italia) sau ora Europei centrale, 2 (România, Finlanda, Bulgaria) sau ora Europei răsăritene etc. Teritoriul marilor state cuprinde cîteva „fuse orare". Uniunea Sovietică. de pildă, are unsprezece asemenea zone.

Există țări în care se practică sistemul „economiei luminii de zi". Din toamnă pînă în primăvară ceasurile sînt date cu o oră înapoi pentru a permite ca ziua de lucru să înceapă și să se termine fără ajutorul luminii electrice. U.R.S.S. a practicat și ea acest sistem pînă în 1930, cînd „ora de vară" a fost extinsă pe tot anul. Aceasta a făcut ca Moscova, care din punct de vedere al longitudinii se află în zona 2, să adopte ora zonei 3. La fel se întîmplă și în Franța, care, deși geografic se găsește în „zona de origină", trăiește după ora zonei 1, a Europei centrale.

I. Sur

Experimentarea pe animale a stimulatorului electronic al inimii.

CUM SĂ NE HRĂNIM

Legumele și prepararea lor

Ca și fructele, legumele și zarzavaturile sînt alimente cărora conținutul redus de proteine și grăsimi și bogăția de apă (80—95 la sută apă) le conferă o valoare calorică minimă. Multe legume sînt, însă, relativ bogate în hidrați de carbon și, ceea ce este mai important, conțin multe vitamine și substanțe minerale de mare însemnătate pentru activitatea normală a organismului. Fiind alimente cu rol protector ele nu trebuie să lipsească deci din hrana zilnică a omului. În dietetică mai ales, legumele preparate sub diferite forme (crude, fierte, pireuri sau sucuri) au valoarea unui adevărat medicament cu indicații în numeroase boli.

Vitamina A, de pildă, provine dintr-un pigment vegetal, carotenul, care e descompus în vitamina A la nivelul ficatului. Dintre legumele cu un conținut important în vitamina A amintim: spanacul, varza verde, salata verde, fasolea verde, țelina etc. Vitamina B se găsește în cantități reduse în: morcov, spanac, mazăre verde, roșii. Tot în spanac, precum și în cartofi și morcovi, se află vitamina PP. În schimb vitamina C se găsește în cantități mari în ardeiul verde (150—200 mg vitamină C în 100 g ardei). în hrean, varză verde. Conținutul de vitamină C în legume nu este însă constant, depinzînd într-o măsură însemnată de anotimp. Astfel, vara și toamna, 250—300 g cartofi noi procură doza zilnică necesară de vitamină C: iarna conținutul de vitamină C scade, cantitatea de mai sus trebuind să fie dublată, iar în lunile de primăvară mărită chiar de 5—6 ori, ceea ce ar fi enorm. De aceea, în timpul iernii, cantitatea necesară de vitamină C din hrană se poate obține din varză murată și alte legume conservate (ardei umpluți, mazăre și fasole verde, spanac etc) precum și din sucurile de legume crude.

Totodată, datorită marii lor cantități de celuloză, legumele și zarzavaturile intensifică mișcările intestinului (peristaltismul) și înlesnesc evacuarea lui regulată. Clorofila conținută în plantele și legumele verzi este o substanță asemănătoare hemoglobinei din globulele roșii ale sîngelui. Se consideră deci că acțiunea pozitivă a spanacului în anemii nu se datorește numai conținutului său în Fe, ci și cantităților mari de clorofilă pe care le cuprinde.

Importanța legumelor rezultă apoi și din substanțele minerale pe care le conțin. Prazul, salata verde, spanacul, hreanul, lintea, castraveții, varza roșie, roșiile sînt recomandabile în tratamentul anemiilor hipercrome, datorită cantităților relativ importante de fier. Potasiul este procurat de cartofi și alte legume și fructe. În schimb calciul, substanță minerală atît de necesară (ca și potasiul) pentru întărirea oaselor la copii, se află în spanac, conopidă, țelină, varză, morcovi. Arsenicul se găsește în usturoi, ridichi, varză, iodul — în salată verde, spanac, varză, magneziul — în legume și cartofi. În sfîrșit, acidul oxalic este prezent în spanac, măcriș, fasole și varză roșie, legume interzise în dieta bolnavilor care au urini bogate în oxalați (oxalurie).

Împreună cu diferite preparate de legume și zarzavaturi noi introducem în organism untul, untdelemnul și alte grăsimi, care complică procesul de digestie. De aceea, diferitele metode de preparare culinară pot face legumele mai ușor digestibile și totodată mai ușor asimilabile de către organism. Dintre metodele de preparare cunoscute, fierberea mărește digestibilitatea legumelor; apa de fierbere (supa de legume) conține și ea principiile minerale ale legumelor de o mare valoare nutritivă. Mai greu digestibile sînt legumele prăjite în untură, unt sau ulei, la o temperatură ridicată, sau preparate cu rîntaș (apă, făină și untură), din cauza stratului izolator de grăsime, care reiese din acest mod de preparare.

Cea mai bună formă de preparare a legumelor, digestibilă și totodată nutritivă, o constituie pireurile, la ele adăugîndu-se lapte și unt proaspăt.

Oricum, fierte, prăjite, pireuri sau preparate de conserve, legumele — alimente cu rol protector — nu trebuie să lipsească din hrana zilnică a omului.

Dr. A. I. Ghessen

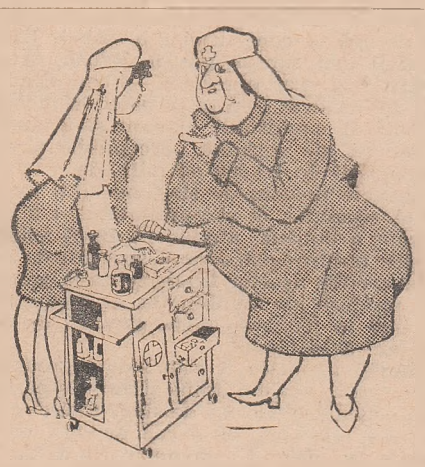

— ...Și nu mai crede în poveștile astea cu bolnavii care fac curte surorilor. În toată cariera mea, nimeni nu s-a legat de mine.

ORTOPEDIE

Progrese în tratamentul herniei de disc

Adeseori, în plină stare de sănătate, o durere sfîșietoare de șale țintuiește un om la pat. Această durere, numită „lumbago", apare în urma unui efort brusc, a unei aplecări sau rotiri a trunchiului pentru a apuca un obiect. Excepțional, aceste dureri lombare (numite astfel pentru că se produc în dreptul celei de-a cincea vertebre lombare) pot avea drept cauză și o răceală, o boală infecțioasă sau o fractură de coloană vertebrală. După un timp mai scurt sau mai lung, durerea de șale cuprinde și nervul sciatic, devenind o „lombosciatică". Durerile iau aspectul unor adevărate accese de împunsături în întreg membrul inferior. Cea mai mică mișcare, tusea, strănutul pot accentua aceste dureri. Bolnavul nu poate sta nici în picioare, nici pe scaun fără prețul unor dureri insuportabile. De obicei, numai statul culcat, pe spate, cu gambele îndoite și cu capul și umerii ridicați potolesc într-o mică măsură suferințele sale fizice chinuitoare.

Durerile acestea lombosciatice și atitudinea caracteristică, la care se adaugă și examenul radiografic ce arată o micșorare a spațiului dintre două vertebre, îngăduie medicului să pună diagnosticul de „hernie de disc".

Ce este deci „hernia de disc", boală a cărei frecvență crescută în anii celui de-al doilea război mondial a impus numeroase intervenții chirurgicale de urgență?

Coloana vertebrală se înfățișează ca o suprapunere de osișoare (vertebre) legate între ele printr-un fel de tampoane de amortizare care asigură mobilitatea discurilor intervertebrale. Un astfel de disc intervertebral poate fi oarecum comparat cu un pneu de automobil. „Anvelopa" este constituită dintr-un țesut fibros destul de gros (inelul fibros) al cărui interior este umplut cu o substanță semilichidă, mucilaginoasă (nucleul pulpos). Aceasta permite discului să joace dublul rol de amortizor mecanic și hidraulic între osișoare. Fiind foarte fragile, discurile îmbătrînesc repede (începînd cam de la 20 de ani!). Datorită unor influențe de ordin mecanic (deviații ale coloanei vertebrale, munci grele sau, pur și simplu, uzură prin îmbătrînire) un disc se poate fisura sau chiar măcina, pierzînd o parte din substanță. Nucleul pulpos iese atunci afară prin orice punct al inelului fibros slăbit, adică herniază. El irită astfel fibrele nervoase care trec prin vecinătate, provocînd durerea sfîșietoare cunoscută sub numele de lumbago.

În ultimii ani, tratamentul acestei serioase afecțiuni ortopedice a cunoscut progrese simțitoare, intervenția chirurgicală fiind în multe cazuri înlocuită cu un tratament medical conservator. Desigur, prima regulă a tratamentului în hernia de disc rămîne întotdeauna repausul absolut la pat.

După două-trei săptămîni, bolnavul va purta pentru siguranță un corset gipsat sau cel puțin o centură-lombostat din pînză cu balene.

Împotriva durerilor și în funcție de intensitatea lor, vom utiliza antinevralgice de tipul aspirinei sau — în cazuri grave — derivate opiacee, de tipul morfinei. Ameliorări rapide au fost obținute prin infiltrații locale cu novocaină și xilină sau prin injectarea în canalul rahidian a unor medicamente antiinflamatoare, cum sînt cortizonul și fenilbutazona. La acestea se adaugă radioterapia antiinflamatoare cu raze infraroșii, ultrascurte, ultrasunete cu frecvență joasă sau înaltă, ionizări calcice etc.

În formele grave, se practică metode fizice mai active, cum sînt tracțiunile vertebrale sau elongațiile, care urmăresc să îndepărteze ușor vertebrele pentru a înlesni repunerea la loc a discului deplasat. Tracțiunile (însoțite și de torsiuni) trebuie făcute însă cu mare prudență de către maseuri competenți, deoarece orice manevră greșită poate provoca o paralizie.

Cînd toate aceste metode au eșuat, se recurge la actul chirurgical, al cărui scop este de a elibera rădăcinile nervului sciatic comprimate de discul herniat. În ultima vreme, în chirurgia herniei de disc s-au obținut vindecări totale prin introducerea unei bile mici de oțel inoxidabil în spațiul dintre vertebrele bolnave, pentru a le mări intervalul. În felul acesta se obține menținerea discului în poziția sa naturală.

O metodă nouă care tinde să înlocuiască operația este înlăturarea discului distrus pe cale chimică, și anume „dizolvarea" discului bolnav prin injectarea unei enzime numită **„chymopapaină"**. Șase săptămîni după ce hernia discală i-a fost „sclerozată" în felul acesta, un bolnav în vîrstă de 36 de ani juca fotbal cu fiul său!

În încheiere, reamintim bolnavilor de hernie de disc să evite cu stricteță:

1) Orice efort violent și brusc. Dacă trebuie să culeagă ceva de pe jos, mai bine să-și îndoaie genunchii decît să-și îndoaie spatele!

2) Toate sporturile și exercițiile care zdruncină coloana vertebrală: motociclism, hipism, golf și tenis, sau care obligă la răsuciri ale trunchiului.

3) Statul îndelungat pe scaun și în picioare (munca de dactilografie, croitorie etc.).

4) Tocurile prea înalte la pantofii feminini, dar și pantofii balerini cu talpa plată.

5) Frigul și umezeala, care pot fi factori favorizanți ai unei stări reumatismale.

Dr. Anatoli Moskovski

MIC CHESTIONAR

Știți ce este...

1. ALBINISMUL?

a) Tulburare apărînd de la naștere și constînd în dispariția totală a pigmentului pielii. b) Teamă obsesivă de spațiile albe. c) Boală a globulelor albe.

2. EPIDEMIOLOGIA?

a) Știință care se ocupă cu bolile de piele din grupul epidermofițiilor. b) Ramură a biologiei care studiază înmulțirea microbilor. c) Știință care se ocupă cu analizarea factorilor care duc la apariția și răspîndirea în colectivitate a bolilor infecțioase.

3. DALTONISMUL?

a) Inflamație a mucoasei sacului lacrimal. b) Defect de percepere a culorilor. c) Metodă de depistare a bolilor de ochi.

4. LEUCEMIA?

a) Boală caracterizată prin activitatea anormală a țesuturilor care produc globulele albe. b) Opacifierea corneei globului ocular. c) Inflamație a vaselor limfatice.

RĂSPUNSURI

1.—a; 2.—c; 3.—b; 4.—a;

Poșta medicului

M. LĂZĂROAIE — București: Din ceaiurile medicinale recomandate în **bolile ficatului** fac parte: frunze de anghinară, flori de coada șoricelului, flori de arnică, pelin, rădăcină de păpădie. Desigur că le puteți combina. Iată două formule posibile: 1) Frunze de anghinară 30 g + flori de coada șoricelului 30 g + rădăcină de cicoare 20 g + frunze de mentă 20 g. Se bea dimineața și seara înainte de culcare cîte un ceai sau: 2) Pelin 10 g + mușețel 20 g + rădăcină de păpădie 20 g + cruș[illegible] 30 g + pojarniță 20 g. Se bea dimineața și seara înainte de mese cîte o cană de ceai (dacă afecțiunea dv. e însoțită de constipație). Ceaiul se [illegible] sub formă de infuzie: 1—2 linguriț[illegible] amestecurile respective la o cană cu apă fiartă.

RADU C. ILONA — Bîrlad: Vă mulțumim pentru aprecierile dv. călduroase și vă promitem că vom ține seama de sugestii. Trebuie să vă deziluzionăm, dar nu orice deficiență fizică poate fi remediată prin gimnastică și în nici un caz cele „segmentare" semnalate de dv. În cazul dv. este totuși foarte indicat înotul, iar în cartea „Cultura fizică și sănătatea" de dr. I. Drăgan există unele exerciții fizice care v-ar putea fi utile.

RADU I. — Șimleu: 1) Cauzele mai importante ale impotenței sînt: leziuni în măduva spinării, tulburări endocrine (insuficiența gonadelor-testiculelor, insuficiența hipofizară etc.), modificări de formă ale penisului (hipospadias), surmenajul, nevroza (nevroză sexuală), inhibiție psihică (timiditate, trac, frică, dezgust), alcool, lipsă de experiență, onanism. 2) La dv. este vorba, probabil, de o inhibiție psihică. 3) Vă puteți adresa unui neuropsihiatru și eventual unui endocrinolog.

BETA PARASCHIVA — București: Vom publica în curînd un articol detailat despre **lipsa de poftă de mîncare a copiilor.** În cazul fetiței dv. dacă nu este vorba de o greșeală de educație, mai repetați examenul coproparazitologic, și dacă iese de 3—4 ori la 1—2 zile negativ, faceți-i o cură de lăptișor de matcă sau h[illegible]zidă asociată cu Electovit (cîte 2 din fiecare de 2 ori pe zi). Mai puteți încerca vitamina B_{12} fiole, serii lunare de 10 injecții, stricnină 1 mg zilnic, 10 injecții pe serie sau insulină 5—10 unități înainte de mesele principale, aceasta din urmă sub supraveghere medicală.

COLEGA — Jimbolia: Considerăm că este vorba de o inhibiție psihică, a cărei cauză trebuie căutată cu răbdare și stăruință de către un medic psihiatru. Probabil un eveniment trecut, uitat și azi ascuns în subconștient produce teama pe care o descrieți. Medicamentele antihistaminice nu-și au indicația netă în acest caz, dar pot fi încercate. Oricum, este nevoie de consultarea unui specialist.

SOȚ X — Alba Iulia: Lăuza nu trebuie considerată o femeie bolnavă, de aceea nu i se administrează alte medicamente decît vitamine, tonice generale și la nevoie laxative. Administrarea în cantități mari de lichide ca bere, lapte, sucuri, în vederea sporirii cantității de lapte nu are o bază fiziologică, deci, e inutilă!

SARITA — Dorohoi: Pentru formele de debilitate care rezistă la tratamentele obișnuite (vitamine, hidrazidă, electovit etc.) se recomandă Madiol 2—4 comprimate pe zi, după indicațiile medicului dv. Rezultate excelente dau și injecțiile cu insulină 10 u.i. pe zi, sub permanent control medical.

TOTOLICI MARIA — Dorohoi: 1) Vă recomandăm să citiți articolul „De ce cade părul", publicat în nr. 31/1965 al revistei noastre. În cazul cînd sfaturile cuprinse în articol nu vă mulțumesc, faceți fricțiuni la rădăcina părului (folosind un tampon de vată) cu următoarea emulsie: Alcool curat 65 g + Tetraclorură de carbon 5 g + Colesterină 0,15 g + Apă 25 g. Se va dizolva mai întîi colesterina în alcool 95° și se va adăuga apoi restul ingredientelor. În ultimii ani au fost folosite în loțiunile de păr și substanțe care ajută la creșterea părului: esteri ai vitaminei F, Dietilstilbestrol (un hormon estrogen), acid pantotenic. 2) Curios că în orașul dv. nu se găsește „Gerovital", care nu lipsește din nici o farmacie bucureșteană! În cazul cînd absența medicamentului se[illegible] cronicizează, trimiteți suma de 48 lei (costul unei serii de 12 injecții) întreprinderii „Centrofarm" din București, str. Al. Constantinescu, care vi-l va trimite prin poștă.

N. R.: Răspunsurile la rubrica „Poșta medicului" se dau în ordinea primirii scrisorilor. În cazuri excepționale, cei care doresc să li se răspundă direct prin poștă sînt rugați să anexeze timbrele pentru francarea adresei de răspuns. Răspunsurile în revistă au, însă, prioritate asupra celor prin poștă.

BRAZILIA

Patria lui Pele şi Garrincha

Rio de Janeiro e aşezat pe malul unui golf. Deasupra oraşului se înalţă Corcovado (muntele cocoşat) iar pe creasta acestuia se află un uriaş Cristos răstignit, din beton armat. Crucea se vede destul de bine din avion.

O placă fixată pe statuie informează vizitatorii că muntele are 710 metri altitudine, iar statuia 30 de metri înălţime; tot acolo am aflat că pentru lumina electrică instalată pe Corcovado trebuie să fim recunoscători companiei americane „General Electric".

Cînd cobori de pe munte, pe nişte coline din preajma unui frumos lac şi a golfului brăzdat de iachturi vezi sumedenie de cocioabe, foarte deosebite una de alta ca înfăţişare, dar avînd o trăsătură comună : mizeria. E cartierul favelle-lor. Ni s-a spus că peste 600 000 de locuitori din Rio de Janeiro locuiesc în asemenea cocioabe. Unii dintre ei, e adevărat, au fost mutaţi recent la 60 de kilometri de oraş, în aşezarea Kennedy, pe care de asemenea am avut prilejul s-o vizitez.

Cartierul Copacabana din Rio de Janeiro este celebru în toată lumea. Hotelul „Trocadero", la care am fost găzduiţi, se află în acest cartier. La numai 40—50 de metri de hotel începe marea. Băieţii din Copacabana joacă pe plajă fotbal de dimineaţa pînă noaptea tîrziu.

Am asistat la cîteva meciuri ale unor echipe de amatori. Fotbaliştii jucau destul, cu o minge uşoară. Tehnica acestor jucători amatori ne-a surprins însă. Am avut impresia că la Rio de Janeiro joacă fotbal toţi reprezentanţii sexului masculin. Şi afirmaţia nu mi se pare de fel exagerată, deoarece am văzut „fotbalişti" de numai cinci ani, ca şi jucători foarte în vîrstă. Dintre băieţii care bat mingea din zori şi pînă în noapte, îi recrutează antrenorii pe viitorii Pele şi Garrincha.

Rio de Janeiro are multe localuri de noapte. În unele din ele dau spectacole interesante ansambluri de dansuri populare din Brazilia, Spania sau Africa. Oraşul se culcă tîrziu iar turiştii se distrează pînă în zori. Într-o seară am privit cum grupuri de tineri tîrau pe plajă scînduri, lăzi şi placaj. Era sărbătoarea sfîntului Joan şi toată noaptea au ars ruguri, în jurul cărora se distrau familii cu bunici şi nepoţi. Focuri de artificii, multicolore, brăzdau aproape neîntrerupt cerul albastru.

Un horoscop

Cine vizitează Brazilia doreşte să facă rost şi de un popas şi în noua ei capitală. La fel am procedat şi noi. De la Rio de Janeiro la Brasilia sînt 900 de kilometri, distanţă pe care avionul o străbate în numai două ore. În avion am răsfoit ziare. Duminica, în Brazilia ziarele apar în 70—90 de pagini, dintre care multe rezervate, de obicei, exclusiv publicităţii. Ne-a atras atenţia o rubrică amuzantă : „Horoscopul nostru".

Horoscopul prezice soarta : o dată cu zorile puteţi afla ce vă aşteaptă în cursul zilei. Trebuie numai să ştiţi în ce zodie v-aţi născut, lucru cît se poate de simplu. Dedesubtul fiecărei zodii se află data naşterii. „Să presupunem că v-aţi născut pînă la 15 mai, înseamnă că aţi venit pe lume în zodia „Capricornului" — spunea ziarul. După ce ne-am stabilit zodia, am vrut să aflăm ce ne aştepta în ziua aceea.

Horoscopul meu din ziar afirma categoric : „La ordinea zilei dragoste, surprize şi evenimente plăcute... Nu faceţi abuz de mîncare şi căutaţi să vă odihniţi. Fiţi cu ochii în patru la duşmani şi prieteni şi evitaţi discuţiile contradictorii. Vă aşteaptă o vastă activitate publică, cu sărbătoriri şi recepţii".

Un singur lucru era adevărat : zburam duminica — deci sărbătoarea era asigurată !

Pe tovarăşul meu de călătorie, care avusese „ghinionul" să se nască în zodia „Gemenilor", horoscopul îl sfătuia să nu se ocupe în ziua aceea de afaceri căci nu va avea succes. În schimb îl informa că şeful era mulţumit de munca lui.

Aşa cum prezisese horoscopul, ne aştepta o surpriză : întîlnirea cu un oraş absolut nou. Deoarece majoritatea funcţionarilor din capitală pleacă sîmbăta la Rio de Janeiro, oraşul era pustiu. În primele clipe am avut impresia că nimerisem pe o altă planetă. O imensă piaţă pustie, clădiri înalte şi ciudate, sculpturi moderniste, stranii. Oraşul e predominat de clădirea Congresului cu nişte corpuri originale : o cupă, dispusă normal, care e Senatul şi o cupă răsturnată — Camera deputaţilor.

În Piaţa celor trei puteri : legislativă, executivă şi juridică se află Congresul, reşedinţa preşedintelui şi tribunalul suprem. În faţa reşedinţei preşedintelui e arborat steagul naţional, cu un glob pămîntesc în centru, încins cu o panglică pe care scrie „Ordine şi progres".

Capitala e în curs de construcţie. O imensă suprafaţă de pămînt roşcat, acoperită de tufişuri, e împărţită în pătrate ; ici-colo se văd indicatoare care arată că pe locul respectiv se va construi o ambasadă, dincolo o instituţie etc. La marginea oraşului, se înalţă locuinţa privată a preşedintelui. Alături de ea se află o clădire, joasă aducînd de la distanţă cu o pînză de corabie : e biserica familiei.

Sao Paulo

De la Brasilia pînă la Sao Paulo, cel mai mare oraş al ţării, sînt circa 900 de kilometri. Avionul ne-a dus într-acolo într-o oră şi 50 de minute.

Sao Paulo seamănă în acelaş timp cu

Mozaic reprezentînd eliberarea sclavilor în secolul trecut.

Chicago şi cu New York-ul, prin imensa îngrămădire de zgîrie-nori, viaducte şi zgomotoase străzi comerciale. Periferia oraşului aduce, însă, mai degrabă cu Rio de Janeiro. La periferie se înalţă vile splendide împrejmuite de grădiniţe cochete, parcuri, terenuri de sport. În ziua cînd am ajuns la Sao Paulo se sărbătoreau simultan trei sfinţi : Antonio, Joao şi Pedro.

Sao Paulo are peste cinci milioane de locuitori. Este cel mai mare centru industrial din Brazilia. Din pricina marelui număr de maşini şi a lipsei oricăror reguli de circulaţie (cel puţin aşa ni s-a părut), arterele centrale sînt deseori blocate de autovehicule.

De-a lungul autostrăzii Sao Paulo — Rio de Janeiro se înşiruie nenumărate hoteluri, campinguri, restaurante şi staţii de benzină. La 184 de kilometri de Sao Paulo se află aşa-numitul „Club 500". Într-un mic parc s-au construit locuinţe pentru membrii clubului, un restaurant, un bazin şi un ring de dans. Am poposit şi noi acolo într-o noapte.

Înainte de culcare, am coborît în splendidul parc spre a admira cerul spuzit de stele din emisfera sudică, care-i inspiră, se pare, şi pe autorii de horoscoape. Cerul sudului e într-adevăr luminos şi nemărginit. Dar horoscoapele trec sub tăcere izbitoarele contraste din Brazilia. Bogaţii pot să fie membri ai „Clubului 500", populaţia din nord-estul ţării, aşa cum arată ziarul „Ultima Hora", se hrăneşte, însă, cu şoareci, furnici şi păianjeni.

— Copiii de pe acolo nu mai au nici măcar puterea să plîngă — a declarat un preot. — Scîncesc doar ca pisicile...

Pe meleagurile noastre în iulie e toiul verii, dar în Brazilia e iarnă. Cu toate acestea, temperatura din timpul zilei nu cobora sub 25 de grade. Unii copaci, e adevărat, erau desfrunziţi dar treceau aproape neobservaţi printre ceilalţi arbori înverziţi. Singurul lucru care amintea de iarnă erau zilele scurte. De pe la ora şase după-amiază întunericul punea brusc stăpînire pe întreaga fire iar dimineaţa se lumina destul de tîrziu. Ce să-i faci, iarna e iarnă.

Boris Burkov

FINLANDA

Oameni şi granit

Nouă luni pe an iarnă şi trei luni de aşteptare a verii. Aşa descriu finlandezii capriciile naturii din ţara lor. Şi, trebuie să recunoaştem : gluma conţine o bună parte de adevăr. Căci cerul nu este generos cu Finlanda. Amatorii de plajă iau cu asalt stîncile de pe coastă imediat ce printre nori se iveşte un petec de cer senin. „Am dori, desigur, şi noi să trăim în ţinuturi mai calde" — ne-a spus o dată ghidul nostru. Dar imediat şi-a revenit şi a adăugat : „N-ai ce face, trebuie să muncească cineva şi în nord. De altfel şi aici viaţa îşi are farmecul ei, mai aspru, e adevărat, dar numai curajul şi forţa pot birui gheţurile şi stîncile".

Cînd ne-am urcat în tren, în gara Helsinki, ca să plecăm spre casă, „aşteptarea verii" se apropia de sfîrşit. Pe străzile potopite de ploaie rătăceau petece pestriţe de afişe. Pădurile plăteau cu aurul pur al toamnei darurile lipsite de generozitate ale verii. Pietonii se adăposteau sub mii de umbrele negre iar cicliştii, înveliţi în mantale transparente, luptau curajos cu umedul vînt baltic.

Natura Finlandei, cu stîncile ei de granit, cu pădurile nesfîrşite şi lacurile argintii împleteşte strîns, într-un tot indestructibil, asprimea şi frumuseţea. La Helsinki, stîncile par împlîntate în străzi şi fac impresia că au fost aduse acolo anume ; casele au fost durate şi ele pe stînci, devenind parcă nişte lăstare naturale ale granitului. Toate acestea sînt rezultatul unei munci titanice, al unor îndrăzneţe idei creatoare — vădite în contururile cutezătoare ale casei de cultură din capitală, proiectată de arhitectul Alvaro Aalto, în planurile de construcţie a Helsinkiului de mîine, în construcţiile din suburbia Tapiol, unde casele sînt aşezate în pădure cu atîta grijă încît pare că cei ce le-au înălţat acolo s-au temut să nu rupă nici măcar o creangă în plus. Aceleaşi căutări îndrăzneţe se fac auzite şi în puternicele acorduri ale lui Jan Sibelius, ca şi în dibăcia plutaşilor ce transportă lemne pe rîurile cu multe praguri din nord sau în arta sudorilor ce îmbină plăcile de oţel alcătuind bordurile trainice ale spărgătoarelor de gheaţă. Lupta cu natura i-a învăţat multe pe finlandezi. Ei ştiu foarte bine că nu trebuie să aştepte pomană de la ea, că trebuie să-i smulgă multe lucruri cu forţa.

Viaţa acestor oameni ai nordului, unde stîncile, pădurile şi apele dau înapoi numai în faţa unei munci perseverente, îndîrjite, unde ele capitulează doar în faţa unei îndelungi experienţe şi unde darurile naturii sînt ferecate cu şapte lacăte, unde nu există un vrăjitor care să poată spune : „Sesam, deschide-te", nu e de fel uşoară. Dar nu numai finlandezii trebuie să-şi agonisească din greu traiul. În aceeaşi situaţie mai sînt şi alte popoare. Finlandezii, însă, au mult de cîştigat pentru că pot munci şi trăi în pace !

N. Polianov

— Unde ai fost pînă acum ?

MAROC

Un popor în autobuz

Aplicată ţăranilor marocani, celebra locuţiune antică „Toate drumurile duc la Roma" ar putea, credem, fi parafrazată cam aşa : „Toate drumurile duc spre suk". Căci pentru locuitorii satelor marocane, care duc o viaţă închistată, izolată de restul lumii, suk-ul este mai mult decît o piaţă, el înseamnă legătura cu lumea înconjurătoare, cu civilizaţia. O dată pe săptămînă, după şase zile de muncă grea, încordată, de griji şi tăcere, ţăranii vin la „suk" ca să facă tîrguieli, să afle noutăţi, să se întîlnească cu prieteni, să stea de vorbă cu ei la o ceaşcă de ceai, într-un cuvînt să se destindă puţin.

Tînără marocană

În suk domneşte întotdeauna o atmosferă sărbătorească. Aerul e îmbibat de tot soiul de arome, care mai de care mai ispititoare. Mirosuri de supă, de carne friptă şi de pîine caldă, de gogoşi şi brînzeturi. Vînzătorii îşi oferă cu multă pricepere mărfurile într-un vacarm asurzitor. În suk se găseşte orice de cumpărat, orice lucru, cît de uzat, capătă valoare : ceainice sparte, picioare de scaune, păpuşi fără cap şi mîini şi cutii de conserve, cărţi făcute ferfeniţă etc. În mijlocul pieţii se produc muzicanţi, dansatori şi îmblînzitori de şerpi. Nu lipsesc, bineînţeles, nici ghicitoarele, de ale căror servicii pot beneficia, însă, numai femeile.

O altă sursă de contact cu lumea înconjurătoare o constituie pentru marocani autobuzele. Ele contribuie într-o măsură mai mare chiar decît ziarele la difuzarea noutăţilor. Pe toate şoselele şi chiar pe drumurile cele mai proaste circulă un foarte mare număr de autobuze, întotdeauna arhipline. Maşinile sînt tixite pînă la refuz cu baloturi, păsări, coşuri cu mîncare, ceea ce nu-i împiedică totuşi pe călători să se simtă bine şi să vorbească care mai de care mai tare, fără să-i pese de vecini. Deşi circulă cu mare viteză, autobuzele străbat totuşi distanţele destul de încet. De exemplu, un drum de 75 de kilometri este parcurs în trei ore, ceea ce ar denota o viteză de 25 de kilometri pe oră. Dar, nu ! Motivul este cu totul altul. În marea lor majoritate, mai ales în sudul ţării, călătorii sînt nomazi, aşa încît ei urcă şi coboară pe traseu în cele mai neaşteptate locuri. De aceea, maşinile trebuie să oprească foarte des, chiar şi în deşert, departe de centrele populate. Şi apoi, autobuzele nu lasă pe nimeni în drum. Îi iau pe toţi călătorii întîlniţi în cale.

Marocanii sînt amabili, ospitalieri. Dacă te poartă paşii prin sudul ţării, de pildă, nu prea ai nevoie de bani, căci eşti poftit la masă şi ţi se oferă chiar şi adăpost în cursul nopţii. Refuzul ar fi socotit ca un gest neprietenos. După cum nu sînt rare cazurile cînd automobilişti grăbiţi să ajungă într-un anume loc se oferă, totuşi, să facă un înconjur de cîteva zeci de kilometri sau chiar mai mult ca să te ducă cu maşina lor şubredă în localitatea unde vrei să te duci.

O. Nikolaev

globul

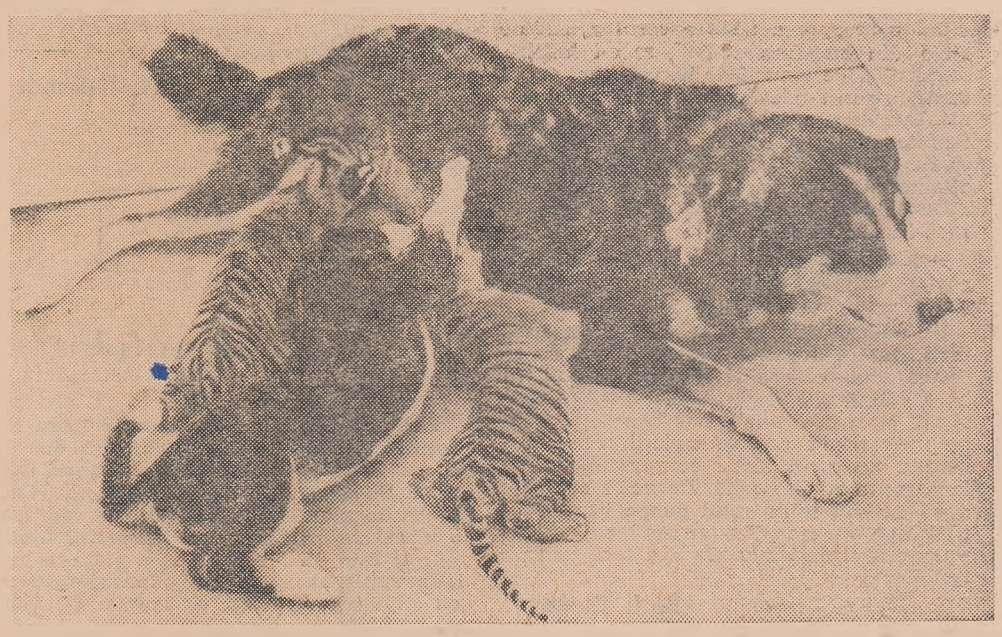

Tigroaica Roza, pensionară a grădinii zoologice din Taşkent, a refuzat să-şi hrănească puii, pe care i-a adoptat, cu mărinimie, căţeaua Matilda. Poate pentru că la vîrsta asta puii de tigru nu se deosebesc de inofensivii ei căţei decît prin coloritul lor...

LEGENDĂ SAU REALITATE?

Jartiera, baia şi elefantul

Instituţia ordinelor există de sute de ani şi istoria ei consemnează un mare număr de însemne, stele, cruci, medalii cu emblema diverselor state. În cele ce urmează vom vorbi despre cîteva din ele.

Povestea unuia din cele mai vechi ordine, acel al Jartierei, e prea cunoscută ca s-o mai repetăm. Amintim doar că celebrul bal în timpul căruia contesa de Salisbury şi-a pierdut jartiera a fost dat de regele Eduard al III-lea al Anglici (sec. XIV), şi că ordinul, instituit chiar a doua zi după nefericita întîmplare, constă dintr-o panglică albastră pe care sînt imprimate binecunoscutele cuvinte „Honni soit qui mal y pense", prinsă cu o cataramă de aur. Ordinul este purtat pe picior, deasupra genunchiului stîng. Aceeaşi panglică, de data aceasta metalică şi înconjurînd imaginea Sfîntului Gheorghe, se prinde însă şi pe piept. Statutul prevede că numărul cavalerilor în viaţă ai acestui ordin nu poate să fie mai mare de douăzeci şi cinci.

Al doilea ordin, ca importanţă, al Marii Britanii este cel al Băii, instituit tot în secolul al XIV-lea. Se spune că în timp ce regele Henric al IV-lea călătorea însoţit de treizeci şi şase de cavaleri de-ai lui, îmbrăcaţi în armuri grele, a făcut un popas pentru a se scălda în Tamisa. Ordinul a fost instituit în amintirea acestei băi, o adevărată delectare pentru bieţii cavaleri împovăraţi de zale.

În Danemarca există un ordin al Elefantului. Micul elefant presărat cu pietre preţioase este purtat agăţat de un lănţişor de aur ale cărui verigi închipuie şi ele mici elefanţi. Lănţişorul e fixat de spatele elefantului, călărit de un cornac negru. Dar de unde şi pînă unde într-o ţară nordică cum e Danemarca aceste imagini specifice ţărilor calde? Şi de ce multe gravuri vechi, medalii şi goblenuri daneze reprezintă, de asemenea, elefanţi? Iată explicaţia:

Cînd oştenii sultanului Saladin şi-au mînat elefanţii de luptă spre poziţiile cruciaţilor lui Frederic Barbarossa, aceştia s-au speriat de moarte şi au rupt-o la fugă. Numai danezul Ole cel Bălai nu s-a înfricoşat şi cînd elefanţii mînaţi de cornaci negri s-au apropiat, Ole a scos strigătul războinic al danezilor şi şi-a îndemnat arcaşii să tragă. Sub ploaia de săgeţi incandescente pahidermele s-au oprit, nehotărîte, apoi s-au întors de unde au venit... Legenda afirmă că ordinul Elefantului a fost instituit în 1190, în cinstea acestui eveniment, deşi primele documente care amintesc de el datează din 1458.

Unul din preferaţii lui Petru I, Menşikov, a fost cel dintîi rus decorat cu ordinul Elefantului.

(Din „Nedelea")

FAPTUL DIVERS

„Arestaţi-mă!"

În faţa ofiţerului de miliţie, de serviciu în gara Kazan, se afla un tînăr uşor cherchelit. „Arestaţi-mă!" ceru el ofiţerului.

— Aţi comis o infracţiune? îl întrebă ofiţerul de serviciu. Sau vreţi să mărturisiţi o crimă?

— Nu! răspunse tînărul. N-am pe conştiinţă nici o fărădelege.

Ofiţerul de miliţie ridică din umeri: — La revedere, tinere.

Dar tînărul nu se lăsă. Se prezentă la postul de miliţie din gara Iaroslavl şi declară:

— Mă numesc Pehterev şi sînt controlor la atelierele de reparaţii de avioane de lîngă Moscova, declară el. Rog să fiu izolat de societate.

— Eşti băut, cetăţene, îl admonestă ofiţerul de serviciu. Mai întîi trezeşte-te.

Dar după cîteva ore, perfect treaz, Pehterev continua să insiste:

— Vă trebuie dovezi? Poftim! zise el cu năduf aruncînd pe masă un teanc de bancnote de zece ruble.

Bancnotele erau false iar falsificatorul nu părea iscusit în meserie. Pehterev fu rugat să dea o declaraţie. Aşa s-a născut acest document curios:

„Subsemnatul Pehterev Anatoli am hotărît să fiu închis. Pentru asta am desenat zece bancnote de cîte zece ruble şi m-am prezentat la miliţie. Nu doresc să comit alte infracţiuni, întrucît nu intenţionez să fac oamenilor vreun rău. Pentru desenarea bancnotelor am folosit creioane colorate şi vopsele de apă. Soţia mea m-a rugat să le rup şi m-a avertizat ca nu cumva să fac vreo prostie. Dar eu am venit cu ele la miliţie şi ca să-mi fac curaj am băut mai multe pahare de vin...".

Miliţienilor nu le-a fost uşor să-i explice lui Pehterev că o asemenea declaraţie nu este un motiv suficient pentru a-l izola de societate. Oricine e liber să deseneze ce-i trece prin cap. Dacă ar fi încercat să se folosească de bancnotele false...

Dar Pehterev nu mai putu răbda şi făcu... mărturisiri complete:

— Am înscenat toate astea pentru că m-am certat cu nevastă-mea. Şi m-am gîndit s-o pun puţin pe jar, să văd dacă are să sufere şi dacă ţine la mine...

Cine a spus că munca miliţienilor n-are şi părţi amuzante?

A. Romaşov
Locotenent-colonel de miliţie

SUPERLATIVE

Într-un singur exemplar...

● Cea mai mică armată e aceea din Monaco. Ea se compune din doi ofiţeri şi şaizeci de carabinieri.

● Cel mai mare ceas astronomic se află în turnul catedralei din Messina (Italia). Figurinele care întruchipează zilele săptămînii, orele zilei şi nopţii, anotimpurile, fazele Lunei şi stelele sînt puse în mişcare de şaizeci de dispozitive automate.

● Cel mai scump autoturism a fost construit de o firmă din Anglia. Are amenajat în interior un bar cu tejghea, scaune rotative şi televizor, precum şi un dormitor în lemn de nuc. Autoturismul a fost botezat „Fantoma V".

● Cel mai mare ochi îl are caracatiţa. Diametrul: 40—50 de centimetri.

● Primele curse de automobile au fost organizate în Franţa, la 22 iulie 1894. Învingătorul a parcurs în 6 ore o distanţă de 126 de kilometri.

● Cel mai mic copil căruia medicii au reuşit să-i salveze viaţa a fost o fetiţă irlandeză. Ea a venit pe lume cu 14 săptămîni înainte de termen şi a cîntărit 625 de grame.

● Cel mai mare copil s-a născut în Canada în 1897: a măsurat 76 de centimetri şi a cîntărit 10,7 kilograme. Mama avea o înălţime de 2,24 metri.

● Cel mai mare cristal de... cristal de munte, în greutate de 70 de tone, a fost descoperit în Kazahstan. Pînă atunci fusese campion cristalul de 40 de tone originar din Brazilia.

● Cel mai înalt punct al Gibraltarului e singurul loc din Europa în care trăiesc maimuţe în stare de libertate.

● Cel mai vechi alfabet a fost descoperit în apropierea portului sirian Latakia. Alfabetul se compune din 30 de litere.

(Din „Nedelea")

PROIECTE

Vă prezentăm un cronotop

Casă de locuit? Instituţie? Hotel? Nu, în faţa dumneavoastră se află macheta unui cimitir. Lucrările pentru construirea originalului cimitir au şi început la Rozzano, lîngă Milano. Două paralelipipede de cîte douăzeci de etaje din sticlă, aluminiu şi beton armat; fiecare etaj cu cîte trei rînduri de nişe; în total 10 800 de locuri de veci. Un ascensor transportă procesiunea funebră la etajul respectiv.

Autoarea proiectului, Fernanda Viga, a numit această construcţie „cronotop" (în

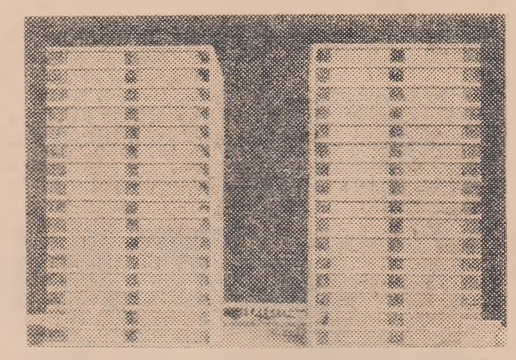

limba greacă cronos înseamnă timp iar topos loc). Arhitecta a pornit de la ideea că aşezămîntul funerar trebuie să întruchipeze o continuă alternanţă de volume şi de goluri, ceea ce ar corespunde, după părerea ei modului de viaţă, gîndire şi simţire din zilele noastre... Dar, independent de această concepţie arhitectonică, funebrul zgîrie-nor prezintă „avantajul" de a ocupa un spaţiu relativ restrîns.

Primarul din Rozzano a şi primit cîteva zeci de scrisori prin care e rugat să reţină locuri în „cimitirul panoramic".

(Din „Za rubejom")

COINCIDENŢE

Cifra preferată

Carol al IV-lea, împărat al Sfîntului imperiu roman, avea o predilecţie deosebită pentru cifra patru.

Imperiul lui avea patru capitale. În fruntea fiecăreia din ele se afla unul din cei patru mari duci. Împăratul avea la dispoziţie patru palate în care ocupa apartamente de cîte patru camere. Camerele aveau cîte patru ferestre, patru uşi, patru mese şi patru candelabre. Cu prilejul festivităţilor împăratul îşi punea o coroană în patru colţuri, confecţionată dintr-un aliaj compus din patru metale. El şi-a

împărţit imperiul în patru părţi, iar armata în patru corpuri.

Împăratul călătorea într-o caleaşcă trasă de patru cai, purta veşminte în patru culori şi vorbea patru limbi.

Pasiunea lui pentru această cifră s-a extins asupra modului de a se alimenta. El mînca de patru ori pe zi cîte patru feluri de mîncare şi bea patru sorturi de vin.

Carol al IV-lea a fost căsătorit de patru ori şi a avut patru copii.

La patul lui de moarte s-au aflat patru medici şi patru preoţi. Fiecare din aceştia din urmă au scris cîte unul din cele patru testamente lăsate de împărat, în una din cele patru limbi vorbite de el.

El a rămas fidel pasiunii sale pînă în ultima clipă: a murit la ora patru.

(Din „Znanie-sila")

DE PRETUTINDENI

Gusturi

La Sotheby, una din cele mai celebre săli de licitaţii din lume, unde amatorii de artă pot să-şi achiziţioneze tablouri ale marilor maeştri sau giuvaericale rare, s-a pus de curînd în vînzare un număr de 107 bastoane poliţiste de cauciuc din epoci şi ţări diferite. Cu toate că „marfa" era cu totul neobişnuită, amatorii n-au lipsit.

Pasiune constantă

Mecanicul Gino Giuliani din Codigoro (Italia) şi-a satisfăcut pasiunea pentru căile ferate procurîndu-şi un tren propriu de la fiare vechi, de unde a cumpărat o mică locomotivă de decovil, un vagon şi şinele necesare. În fiecare seară se deplasează astfel, cu viteza de 15 kilometri pe oră, de la locuinţa lui pînă la localul preferat, pe o distanţă de numai 100 m.

Imaginaţie

La prima vedere, Robert Platten pare cel mai potolit funcţionar de bancă din Anglia. Din cînd în cînd se lasă, însă, copleşit de unica şi marea lui pasiune —

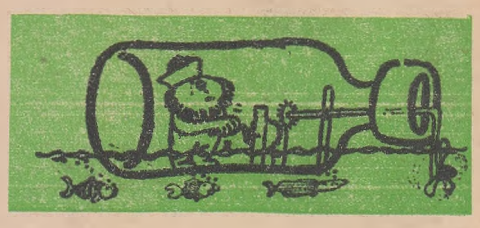

traversarea Mării Mînecii în cele mai eteroclite ambarcaţiuni, printre care s-au numărat pînă acum: un butoi, un canoe şi chiar o ramă de pat. Ultima escapadă a făcut-o, recent, la bordul unei sticle, construită după indicaţiile lui şi înzestrată cu un motor de 5 C.P.

Sturzul buclucaş

Recent, pe acoperişul unui garaj, proprietatea lui Richard Sheesley din Waskins Glen, statul New York, a izbucnit un incendiu. Pompierii sosiţi la faţa locului au înlăturat primejdia şi, totodată, au descoperit şi cine era făptaşul: un banal sturz care, pentru a-şi clădi cuibul, culesese un capăt de ţigară încă aprins.

Cuibul a ars complet, în schimb pagubele cauzate garajului sînt neînsemnate.

Bijuteriile cu cele mai frumoase ape

„Tiffany's", faimosul magazin de bijuterii de pe Strada a 5-a din New York a hotărît, din cauza recentei crize de apă care a ameninţat oraşul, să înlocuiască acest lichid devenit preţios cu 84 de sticle de gin care să dea „ape" bijuteriilor din vitrină, în valoare de peste 200.000 de dolari.

Necazul era însă că alcoolul se evapora. Întrepidul bijutier a hotărît să apeleze la o distilerie care să-i furnizeze fiecare zi 12 sticle de gin pentru a stropi perlele cu... cea mai „frumoasă" apă.

Ultima dragoste a lui Petru cel Mare

(Urmare din pag. 4-a)

du, printre altele, delicata misiune de pleca în străinătate şi a-l convinge pe ·eviciul Alexei — rodul primei căsă-·ii a lui Petru — să se întoarcă în pa-e, cu făgăduinţa solemnă că toate rătă-·ile îi vor fi iertate. De la dramatica ·arte a tînărului moştenitor al tronului trecuse, atunci în 1719, decît un an. ·ntele Tolstoi se bucura de mare trecere împărat, care totuşi cunoştea prea bine ·entele dregătorului său, de vreme ce unea despre dînsul : „Este un om foarte demînatic, dar cînd ai a face cu dînsul, ·buie să ai întotdeauna un pietroi în bu-nar, ca să-i poţi sparge capul în caz de ·voie".

Aşadar, „îndemînaticul" om politic con-le Petru Tolstoi o prezintă în acel an la rte — ca pe orice tînără fiică de nobil -şi face intrarea „în lume", după unii, ·pă alţii ca pe propria lui logodnică — domniţa Maria Cantemir. Capriciile nservării documentelor fac să nu fi a-ns pînă la noi nici un portret al Mariei. e-o închipuim, însă, ca pe o vrednică că a lui Dimitrie Cantemir şi nepoată de ică a falnicului Şerban Cantacuzino, îndră la chip şi la umblet, şi în orice z înzestrată, aşa cum o dovedeşte cores-ndenţa ei, cu o deosebită cultură şi o marc·eilă fineţe intelectuală. Atras fie ·te farmece, fie pur şi simplu de uceritoarea putere a celor optspre-primăveri ale domniţei, Petru, care ndrepta acum cu paşi repezi spre o ju-tate de veac de viaţă, concepe pentru ·mniţa Maria o năprasnică dragoste. Nu ·a, desigur, la acest bărbat de o năval-că vitalitate, cea dintîi „aventură". Me-·orialiştii, care nu sînt puţini, au lăsat ·ulte mărturii despre iubirile mai mult ·u mai puţin trecătoare ale împăratului, ·biri care nu au tulburat, însă, seninătatea ·rului conjugal mai mult decît o ploaie e vară. Acum avea să fie, însă, altfel. Încurajată în taină şi de faţiunea curtenilor care nu vedeau cu ochi buni marea influenţă a Ekaterinei, dragostea lui Petru cel Mare, a cărui inimă găsea în gingăşiile seducătoarei romînce o adevărată fîntînă a Juvenţei, cunoaşte o nemaipomenită înflorire. În scurtă vreme, un nou fapt are darul să aprindă şi mai mult această patimă de tîrzie maturitate : domniţa Maria rămîne însărcinată.

Visuri bizantine

Ţareviciul Alexei pierise în tragicele împrejurări cunoscute ; din cei doi fii ai Ekaterinei, unul, Paul, murise de mic, iar celălalt se prăpădise şi el în acelaşi an 1719, în condiţii de loc comune : după unii explozia unui proiectil de artilerie, după alţii trăsnetul intrat pe fereastră l-ar fi ucis pe loc, în braţele doicii. Din copiii cu Ekaterina mai erau în viaţă doar trei fete : Ana, Elisabeta şi Natalia. Petru nu mai avea, aşadar, la ceasul acela, nici un urmaş de parte bărbătească. Pe de altă parte, el obţinuse dezlegare de la Senat să numească însuşi pe moştenitorul tronului. Iar Maria era însărcinată... El contractează atunci cu domniţa lui Cantemir o căsătorie, pe care istoricii o numesc „de a doua mînă", cu clauza că dacă copilul ce s-ar naşte ar fi băiat, se obligă să-l adopte. În orice caz, căsătoria lui Petru cu Maria — dacă a existat — a fost „de a doua mînă", nu faţă de „împărăteasa" Ekaterina, *pentru a cărei căsătorie cu Petru nu există nici un document*, ci faţă de cea dintîi soţie a lui, Eudoxia Lapuhina, mama ţareviciului Alexei şi bunica viitorului împărat Petru al II-lea, surghiunită în mănăstire, unde mai trăia încă şi unde va continua să mai trăiască pînă în 1736, tîrziu după moartea lui Petru şi a Ekaterinei.

Ce atitudine va fi avut Dimitrie Cantemir faţă de aceste întîmplări ? Ambasadorul francez Campredon scrie, în 1722, într-un raport către suveranul său : „Ştiu cu siguranţă că ţarina este îngrijorată de soarta fiicelor ei, deşi ţarul îi dăduse asigurări că una din ele va urma la tron. Ea se teme de noua înclinaţie a lui pentru fiica domnului Moldovei. Tatăl ei este foarte îndemînatic, are mult spirit şi suplete. Ţarina se teme că, dacă Maria va naşte un fiu, ţarul, la stăruinţa domnului Moldovei, ar putea să-şi repudieze soţia ca să ia în căsătorie pe această amantă favorită, care ar fi dat un moştenitor masculin coroanei. Această teamă nu este fără temei, nici fără exemplu, şi eu însumi am avut prilejul să observ trecerea de care se bucură domnul Moldovei pe lîngă ţar". După cum remarcă P. P. Panaitescu, de la care împrumutăm şi acest citat, moravurile de curte din vremea aceea nu trebuie judecate cu valorile etice ale zilelor noastre : „era o lume de ambiţii şi de rivalităţi şi tot ce se poate spune despre ambiţia lui Dimitrie Cantemir este că, făcînd abstracţie de mijloace, ea ţintea foarte sus".

Ce avea să se întîmple mai departe ? Sîngele bizantin al Cantacuzinilor, curgînd, de acum înainte, prin mama Mariei, în vinele ţarilor ruşi, avea oare sau nu să îndreptăţească şi mai mult secularul vis al suveranilor creştini de a-i izgoni pe turci din Europa şi de a aşeza, din nou, la Constantinopol — la Ţarigrad ! — scaunul imperiului de răsărit ?

Veşti bune şi veşti rele

Treburile împărăţiei sînt totuşi multe şi grele şi nu vor să ştie de patimile sufletului... Masacrarea, la Şemake (Azerbaidjan), a unor negutători ruşi cu prilejul unei răscoale împotriva dominaţiei persane era un bun pretext pentru trimiterea unei expediţii militare pe coasta apuseană a Mării Caspice. Şi Petru cel Mare, în cadrul politicii sale de consolidare a poziţiilor în acele locuri pentru a întări influenţa rusă în Transcaucazia şi în Persia, cu care relaţiile comerciale cunoşteau o rapidă dezvoltare se puse însuşi în fruntea expediţiei. Îl însoţeşte, ca specialist în problemele orientale, Dimitrie Cantemir şi, aşa cum odinioară la Stănileşti, Ekaterina, dar, pe lîngă dînsa, călătoreşte — e drept, cu tatăl şi cu fraţii ei — şi domniţa Maria. Aşadar, la 4 iulie 1722, Cantemir cu ai lui soseşte la Astrahan, unde e găzduit la „Pescăria imperială". La 18 iulie, Petru, Ekaterina, Dimitrie Cantemir, contele Tolstoi şi toţi ceilalţi pleacă pe Caspica. Dată fiind situaţia înaintată a sarcinii, domniţa Maria nu poate, firesc, face drumul pe mare şi rămîne, deci, singură, la Astrahan, în paza bunelor oficii ale lui Policala, medicul grec al familiei Cantemir. În septembrie, Petru se întoarce : prin tratatul de pace încheiat, Rusia dobîndea de la Persia coasta apuseană a Caspicei, cu Derbentul şi Baku, şi coasta de sud, cu Astrabadul. Călătorii se întorceau, deci, cu cele mai vesele veşti de izbîndă, în cea mai bună dispoziţie de a sărbători un botez Din păcate însă, veştile pe care ei — sau cel puţin unii dintre ei — le aflară, la rîndul lor, la Astrahan, nu erau bune de loc : frîngîndu-şi mîinile, medicul Policala aduse ştirea că, în ciuda atentelor sale îngrijiri, în ciuda celor mai bune leacuri pe care i le dăduse, biata domniţă Maria, din voia lui Dumnezeu cel atotputernic, născuse, înainte de soroc, un copil mort.

Cu ani în urmă, Petru se apropiase de călăul care se pregătea să taie capul contesei Maria Danilovna Hamilton şi-i strecurase ceva la ureche. Toţi cei de faţă credeau că împăratul îi şopteşte un ordin de graţiere. Osîndita tremura, îngrozită, cu gîtul pe butuc. O clipă mai tîrziu, frumosul ei cap se rostogolea pe jos. Petru îl ridică, o sărută pe buze, îşi făcu semnul crucii şi-l puse înapoi în ţărînă. Contesa Maria Danilovna fusese ibovnica ţarului, care o osîndise la moarte fiindcă-şi lepădase sarcina.

Nefericita domniţă Maria Cantemir nu avu parte de o soartă atît de sîngeroasă. Petru nu făcu altceva decît să o părăsească. Decepţia pierderii copilului aşteptat fu atît de puternică, încît el rupse pe loc orice legătură cu acea pe care o iubea atît.

Orăşelul de pe malul Caspicei fu, însă, teatrul unui dublu sfîrşit : o dată cu pruncul născut mort se încheie şi prietenia dintre Petru I şi Dimitrie Cantemir. Retras împreună cu ai lui pe moşiile din regiunea Harkov, Cantemir închise ochii acolo, un an mai tîrziu, în iulie 1723, fără să-l mai fi văzut pe Petru I.

Dar domniţa Maria mai avea un cuvînt de spus...

(Continuare în numărul viitor)

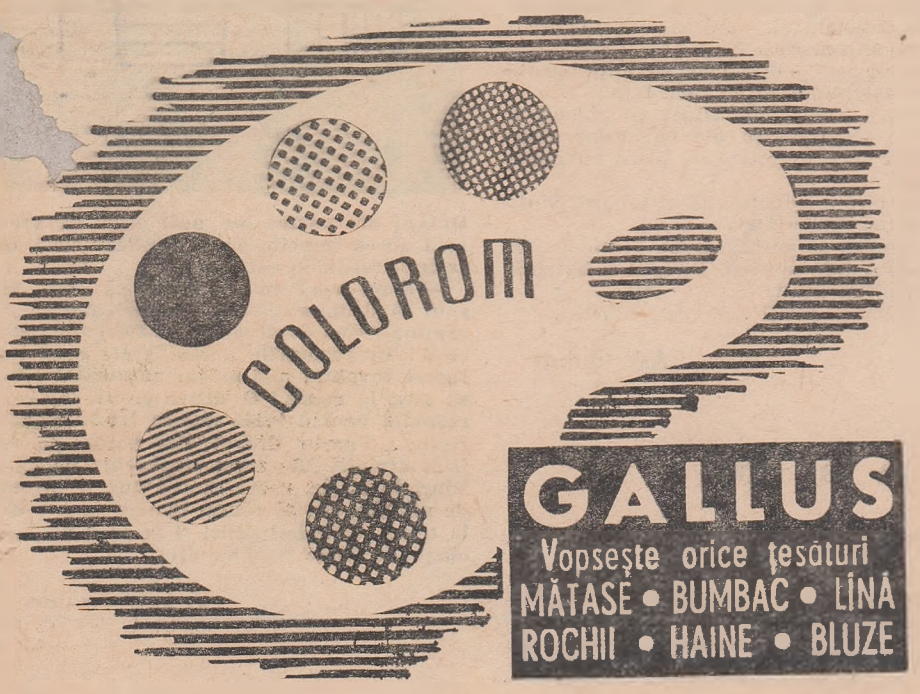

Gospodine !
Uşor şi repede preparaţi în casă prăjituri proaspete şi aspectuoase cu

FOILE DE PRĂJITURI (tortă)
CASNICA
PACHETUL 5 LEI

PRODUSE DE ÎNTREPRINDEREA
DUNĂREANA—GALAŢI

ÎNTREPRINDEREA DE INDUSTRIE LOCALĂ Nr. 1
BRĂILA
Piaţa Hristo Botev Bloc A 2 Telefon: 29 90

LIVREAZA FARA REPARTIŢIE ŞI EXECUTA:

— Confecţii pentru copii din finet şi pichet.
— Plăpumi mătase pentru adulţi.
— Articole pentru nunţi.
— Flori şi frunze artificiale din mătase şi hîrtie cerată.
— Jucării din lemn, metal şi textile.
— Articole casnice şi de uz gospodăresc din tablă şi fontă.
— Ustensile de metal pentru coafori.
— Paturi metalice tip internat, dulapuri, scule, vestiare metalice, bancuri de lucru.
— Cuier pom din lemn şi mase plastice.
— Împletituri din fire de sizal (harnaşament, sfoară tapiţerie, frînghii).
— Piese turnate din fontă şi prefabricate din beton.
— Reparaţii mecanice şi autoprelucrare metale, bobinaj, vulcanizare, radio şi televiziune, maşini de scris.

Martirii

Dintre toate asusururile fizice, oamenii se împacă cel mai greu cu grăsimea. Un om fără un picior se obişnuieşte repede cu proteza, şi dacă într-o zi i-ar creşte un picior nou, ar fi, probabil, nu numai uimit, ci chiar uşor ofensat.

— Asta-i bună... ţi-ai şi găsit cînd să răsari — s-ar adresa, cu reproş în glas, organului proaspăt crescut.

Un om fără o ureche uită pur şi simplu de ea şi primeşte foarte rece compătimirile celor din jur.

— Mie îmi ajunge şi o singură ureche. Peştele n-are nici una, dar ia încearcă să te apropii de el...

Graşii sînt, însă, nişte martiri eterni.

Constatînd într-o dimineaţă mohorîtă că o componentă obligatorie a îmbrăcămintii refuză categoric să-l cuprindă peste pîntece, amintindu-i dureros de anii cînd alerga după porumbei şi după fluturi, omul gras începe să-şi sondeze prietenii :

— Mi se pare că... Parcă am început să mă îngraş...

Prietenul cercetat, fericit că are ocazia să spună ceva neplăcut, scrutează atent silueta şi obrazul chinuit de îndoieli al interlocutorului şi îşi comunică părerile cu o încîntare faţişă :

— Ai început, spui ? Te-ai făcut cît un butoi !

— Chiar cît un butoi ? — repetă nenorocitul ca un ecou slab.

— Da, da ! Ar fi timpul s-o ştii. Uite, ţi-a crescut a treia bărbie...

— N-are decît să-mi crească şi a patra, nu te interesează, nu-i a ta ! — se supără grasul. Eu cu bărbiile mele nu deranjez pe nimeni, pe cînd tu cu tusea ta...

— Unii tuşesc, alţii se îngraşă... În orice caz, adaugă veninos prietenul, nu te-aş sfătui să nimereşti la ţară în ajun de Crăciun. Ai putea fi confundat...

Din clipa aceea viaţa omului gras este otrăvită.

În aceeaşi seară, după ce toţi ai casei se duc la culcare, el rămîne singur în faţa oglinzii şi se uită posomorît în sticla rece şi indiferentă, care îi spune, docilă, tot adevărul : despre cele două bărbii în plus, despre faldul de la ceafă, despre silueta care anulează proiectul jachetei pe talie.

— Trebuie să iau măsuri — îşi spune el oftînd şi gîndul acesta, greu ca un bolovan, se transformă pe loc într-o întrebare chinuitoare : — Dar ce măsuri ?

Ar putea să mănînce mai puţin. Să se culce în timpul mesei de prînz şi să se scoale după cea de seară. Dar aşa riscă să se îngraşe de prea mult somn. Ar putea, dimpotrivă, să doarmă mai puţin. Să meargă mult pe jos, chiar să alerge din cînd în cînd. Dar asta i-ar face poftă de mîncare şi s-ar îngrăşa atunci de prea multă hrană.

Îi rămîne a treia cale : sportul. Dar cum instalarea în casă a obstacolelor pentru alergări şi a ştachetei pentru săritura cu prăjina i-ar atrage reproşurile familiei, alege inofensiva gimnastică cu haltere.

Omul gras îşi cumpără patru haltere mari şi începe să le ridice în fiecare dimineaţă pe rînd, lăsîndu-le din cînd în cînd pe podea.

Dar de la etajul de jos i se comunică imediat că fetiţa vecinilor e bolnavă şi nu poate dormi dacă de sus îi bocănesc în cap cu halterele.

Jenat, omul gras începe să se scuze.

— Hm, face gimnastică — aude el din bucătărie o vecină de apartament. S-a îndopat pînă n-a mai putut şi acuma nu ştie cum să-şi scuture grăsimea...

— Pierde măsura la mîncare şi pe urmă strică liniştea vecinilor — îi răspunde alta.

Aşa încît, gimnastica cu greutăţi trebuie sau amînată sau practicată în pat, dar după trei-patru ori aceasta începe să se rupă cu zgomot.

După cîteva zile, cîntărindu-se pe un cîntar stricat, omul gras vine acasă triumfător şi îşi anunţă vesel familia :

— Am slăbit cu cîteva sute de grame ! E ceva !

Dar familia nu se lasă cuprinsă de entuziasmul lui.

— Probabil că pierderea de greutate s-a făcut pe seama capului — îi răspunde rece nevasta.

Omul gras nu are dreptul să sufere. Pentru un om slab e foarte simplu. Într-o cameră mare şi plină de lume e de ajuns să se retragă într-un colţ, să se rezeme de perete şi să-şi ia un aer gînditor, pentru ca toţi să înţeleagă — după cum atîrnă hainele pe el, după obrajii supţi şi degetele osoase — că sau e îndrăgostit fără speranţă, sau a pierdut totul la curse şi n-a mai dat pe acasă de patru zile. În consecinţă, nu e sîcîit cu întrebări şi se înfruptă cel dintîi din cutia cu bomboane de ciocolată ieftine cu care sînt de obicei trataţi musafirii.

Omul gras nu poate face, însă, aşa ceva. Dacă se lasă meditativ în fotoliu, fotoliul porneşte scîrţîind prin cameră, pe cele patru rotiţe ale sale. Dacă se reazămă de perete, fondul deschis scoate şi mai bine în evidenţă volumul siluetei lui enorme.

Nu-i rămîne decît să se aşeze imediat pe scaun ; dar în aceeaşi clipă, ca un înotător cu experienţă, bărbia de prisos iese la suprafaţă de sub guler, gîtul se îngroaşă şi omul capătă înfăţişarea unui sac cu cartofi.

Nu stîrneşte niciodată compătimire ; aceasta e înlocuită de atitudinea ocrotitoare a celor din jur, în timpul mesei.

— Am uitat că n-ai voie să mănînci făinoase — îi spune gazda amabilă, luîndu-i din faţă gustosul tort de frisca, pudrat vag pe margini cu făină căzută de pe cornuleţele de alături.

Sau un vecin grijuliu îi smulge sticla de rom din mînă, făcînd cu ochiul şi zîmbind către ceilalţi :

— Vrea rom dumnealui... Păi, pentru tine romul e otravă. Alcoolul îngraşă...

Iar cînd, oftînd adînc, indispus şi trist, omul gras îşi fixează privirea în podea, acelaşi vecin grijuliu îl bate pe umăr şi îi informează pe cei prezenţi :

— Arseni Nikitici al nostru a mîncat prea mult...

Nimeni nu crede că oamenii graşi scriu scrisori de dragoste, compun versuri despre fetele diafane din nord şi despre gazele, sau sînt în stare să umble ore întregi în jurul unui magazin, aşteptînd trişti să audă un bocănit cunoscut de toculeţe...

Femeile vorbesc despre ei într-un mod nedefinit :

— Am fost în total unsprezece persoane. Patru femei, şapte bărbaţi şi Lîkatov.

— Care Lîkatov ? Avocatul ?

— Nu. Acela gras.

Singurii care se poartă cu nemăsurat respect şi invidie deschisă faţă de oamenii graşi sînt copiii.

Văzînd în cameră un nene gras şi necunoscut, o păpuşică de cinci ani, cu codiţe aurii şi ochi mari, se opreşte vrăjită în uşă.

— Du-te, du-te, Niuta. Dă mînuţa cu nenea...

Niuta clatină energic din cap, se gîndeşte cîteva clipe intens, apoi se adresează direct oaspetelui :

— Eu ştiu de ce eşti aşa...

— Cum aşa ? — întreabă şovăitor oaspetele, neaşteptîndu-se la ceva bun.

— Aşa — răspunde Niuta şi, ignorînd privirile mustrătoare ale părinţilor alarmaţi, îşi duce mînuţele în lături cît poate de mult.

Apoi, fără a aştepta altă întrebare, Niuta îşi expune cunoştinţele :

— Fiindcă ai mîncat-o pe bunicuţa ta. Mi-a spus mie dădaca. Dădaca e bătrînă, şi bătrînii nu mint.

Da, oamenii graşi sînt nişte martiri.

Ark. Buhov

FOTOGRAFII SE AMUZĂ

Toaleta de dimineaţă a lui Mişka

Ziua a opta

(Reportaj anticipativ)

Într-o seară din anul două mii şi ceva i-am spus soţului meu :

— M-am hotărît : mîine mă duc la biroul de schimbare a sexului şi mă transform în bărbat.

— Dumnezeule, a exclamat soţul, şi tu te laşi influenţată de modă ! Malineakova a devenit bărbat şi dacă te interesează părerea mea, află că nu i se potriveşte deloc. La drept vorbind, nu înţeleg ce vreţi. Egalitatea în drepturi a fost proclamată de mult. Ce importanţă are sexul ?

— Dacă pentru tine n-are nici o importanţă, chiar că mă duc mîine la biroul de schimb şi poţi să-mi alegi de pe acum un nume de bărbat, i-am răspuns răspicat.

Soţul meu a făcut o mină jalnică :

— Şi cum rămîne cu copiii ?

— Am să le plătesc pensie alimentară, am făgăduit cu. Iar duminicile am să-i scot la plimbare pe Lună. Vezi bine, Malineakova n-o duce rău...

— Dă-o încolo pe Malineakova, s-a supărat atunci soţul meu. Puţin îmi pasă de ea, adică de el. N-am poftă să rămîn singur cuc pînă la moarte !

— Am să-ţi fiu cel mai credincios prieten, l-am încredinţat. Şi la urma urmei, n-o să fii în stare să-ţi găseşti o altă nevastă ?

— Unde, mă rog, s-o găsesc ? s-a necăjit, însă, el şi mai rău. De la o vreme, femeile îşi schimbă sexul în masă, imediat ce se căsătoresc. Nu ştiu, zău, ce vreţi.

— E mai bine să exişti ca bărbat decît cu un bărbat, am încheiat eu sentenţios şi m-am dus să mă culc.

Cînd m-am trezit a doua zi dimineaţa, l-am văzut pe soţul meu cu un buchet de flori în mînă.

— Mi-am amintit, mi-a spus el solemn, că strămoşii noştri aveau un foarte frumos obicei : în ziua a opta a lunii a treia a fiecărui an făceau cadouri nevestelor lor.

Fără cuvinte
(Din „Kroc...

Drăguţ din partea lor, nu-i aşa ? Pe vremea aceea femeile nu se gîndeau încă să se transforme în bărbaţi...

— Cum aşa ? m-am mirat eu. Vrei să spui că străbunicele noastre consimţeau să rămînă femei de dragul unei flori ? Şi asta cînd ! În vremurile acelea grele cînd nu fusese inventat nici măcar automatul care să stea la coadă ! O floare pe an le era răsplata pentru toată munca lor ! Ciudate fiinţe... Foarte drăguţ din partea ta că ţi-ai amintit de acest străvechi obicei... Bine, bine, fie, n-am să mă duc la biroul de schimb, am să rămîn femeie, treacă de la mine... Dar îmi aduci şi la anul un buchet de flori ? N-ai să uiţi ?

V. Lubkovskaia

În treacăt

La început bărbaţii vor să citească femeilor orice dorinţă în ochi, dar apoi se dovedeşte că cei mai mulţi sînt analfabeţi.

★

Tatăl unui copil deştept şi cuminte e absolut convins de adevărul teoriei eredităţii.

★

Cînd faci o cură de slăbit, primul lucru pe care-l pierzi cu siguranţă e buna dispoziţie.

★

Pesimistul se supără cînd i se rupe cămaşa. Optimistul se bucură că va avea aerisire.

40 460 REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa „Scînteii". Tel. 17.60.10. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii.
Tiparul : Combinatul Poligrafic Casa Scînteii.